

Letní duchovní zamyšlení zdánlivě nehudební

Na závěr kněžského roku proběhlo setkání kněží plzeňské diecéze v klášteře trapistů v Novém Dvoře. Zamyšlení bratra Samuela, které přinášíme, bylo zveřejněno na webu kláštera. Dala by se vést paralela mezi úlohami kněze a chrámového hudebníka. Ale ještě lepší bude, když si příslušnou paralelu povede každý sám.

I my máme k dispozici dva pohledy na naši službu. Jedním je oslovování lidí s nadějí, že je to přivede k službě Bohu, druhým je služba Bohu s nadějí, že to osloví lidi. Už se vám stalo, že jste měli v kostele přesilovku? Skvělá příležitost k tomu, abychom zkusili zpívat Bohu. Pro změnu. Bůh je náročné, ale naopak vděčné publikum. A když to zpívání bude hodno jeho ucha, oni se ti lidé začnou trousit více dovnitř než ven. A ještě jedno poučení si můžeme vzít – poctivá snaha na dobrém díle nepřijde nikdy nazmar.

Mladý Jan-Maria Vianney přišel do své farnosti po krátké službě u kněze, který ho doprovázel i v době jeho formace. Nejen, že si ho velice vážil, ale bez onoho pátera Balleyho by se z mladého kněze nikdy svatý farář z Arsů asi nestal.

Ještě jako nevěřící jsem v lyonské oblasti prožil deset let svého života, vystudoval jsem tam a také začal pracovat. Občas jsem si na kole vyjel do kraje Dombes. Když mladého faráře jmenovali právě tam, byl tehdy Ars malinkou, zastr-

čenou vesničkou. Kostel zel prázdnotou i v neděli – tak jako většina kostelů v okolí našeho kláštera a v mnoha vašich farnostech. Jak zareagoval Jan-Maria Vianney? Začal s velkou zbožností sloužit mši svatou a modlit se. I my se dnes nejdříve zamyslíme nad slavením Eucharistie, druhá část úvahy bude věnována kněžské modlitbě. Takže už víte, jaké jsou mé dnešní úmysly. Nejdříve bych rád promluvil o moci eucharistické svátosti, potom o nezbytnosti modlitby. A nakonec o vaší roli v povzbuzování nových povolání a podpoře mladých kněží. To jsou základní témata dnešní úvahy. Svěťme ji přímluvě Jana-Maria Vianneye. Doufám, že moje nedokonalá výslovnost vám poslech

přilíší neztíží. Mohu vám slíbit, že se budu opravdu snažit.

MOC SVÁTOSTI EUCHARISTIE

I když výkon našich povolání – diecézních, řeholních nebo mnišských – je v praxi někdy dokonce velmi odlišný, jejich základ je stejný. Když slavíme Eucharistii, nic nás diecézní nebo mnišské kněze zásadně neodlišuje. Přesto existují dva způsoby jak nahlížet na kněžskou službu, ať už ji vykonává kněz v diecézi nebo v klášteře, dva způsoby jak nahlížet na naši kněžskou úlohu. Samozřejmě, že můj popis těchto dvou způsobů bude nutně schematický, doufám proto ve vaši shovívavost. První

Kláster trapistů v Novém Dvoře

z těchto pojetí spočívá v přesvědčení, že svátost Eucharistie dosahuje svého účinku u těch, kdo se jí zúčastní. Kněz se snaží přivést křesťany ze své farnosti až k branám kostela, shromáždit je a pak, zbožně a v usebrání, slouží svátosti (křest, biřmování, Eucharistii, svátost smíření...) a vzdává díky za věřící, které mu Bůh svěřil. Podle tohoto pojetí, zde prosím znovu omluvte jistou schematicnost, předchází pastýřský úmysl slavení svátosti a také je doprovází. Myslím, že toto pojetí je nám dobře známé. Není sice úplně mylné, ale není ani úplně přesné. Druhý způsob, který je mnichovi samozřejmě mnohem bližší, je ten, ke kterému se zcela jasně uchýlil farář z Arsu. Může být i vášim a v tom případě zásadně ovlivní i váš pohled na vaši službu, učiní ji snazší, optimističtější, povzbudivější. Dovolte mi, abych to vysvětlil.

Kněz věří, že svátosti mají mocný účinek u těch, kdo je přijímají: jak u kněze, který mši slouží, tak u věřících, kteří na mši přijímají, u dětí i dospělých, kteří přijímají křest nebo biřmování, u kajčnicka, kterému se dostává rozhřešení. Samozřejmě, že toto přesvědčení je oprávněné. Má ale kněz zároveň na paměti skutečnost, že v rámci společenství svatých mají svátosti mocný účinek i na ty, kteří se nacházejí mimo toto společenství? Uvědomuje si onu účinnost sahající dál, než je samo společenství věřících shromážděných kolem kněze? Je náš kněz přesvědčen, že pokaždé, když je pokřtěno jediné dítě, že se tak ve stejný okamžik k Bohu přiblíží i celé lidstvo? Věř, že vždycky, když se hříšníkovi dostane odpuštění, jsou i všichni lidé, jeho bratři, před Bohem čistší? Kdyby toto nebyla pravda, k čemu bychom byli my, mniši? Nač by bylo veškeré úsilí vynaložené na osobní posvěcování, slavnostní slavení Eucharistie, zpěv božského oficia a modlitbu odehrávající se téměř beze svědků? Jistě jste mě pochopili.

Na koho a jak působí kněz, ať už je diecézní nebo mnich, když každý den slouží mši svatou? Na své farníky, kteří se shromáždí ve farním kostele, nebo v širším slova smyslu na diecézi, celou zemi, svět, věřící a nevěřící? Milí spolubratři v kněžství, když farář z Arsu na počátku svého úřadu sloužil mši v prázdném kostele, bylo to, co slavil, stejně účinné jako ty poslední mše v jeho životě, které se odehrávaly před hojným, zbožným zástupem. Tyto poslední celebrace byly viditelným výsledkem oněch prvních, neviditelně účinných. Jak napsal kardinál Journet:

Právě tělesnou přítomností Slova mezi námi začala ve vši tichosti spása světa. A stejnou tělesnou přítomností je mu spása v tichosti přinášena i dál. Tělesná přítomnost Kristova je lidem nejdříve „dána“, totiž při Vtělení, a pak je lidem „ponechána“ v Eucharistii. Vtělení a Eucharistie jsou dva hluboce propoje-

né aspekty téhož tajemství. Konsekrace, kterou Kristus vykonává prostřednictvím úřadu kněží ... je v první řadě ... jeho dílem, dílem jeho kněžství.

Jinak řečeno, věříme-li, že spása světa přišla mezi nás v okamžiku, kdy se Slovo stalo tělem, musíme též věřit, že se z pokolení na pokolení šíří dál pokaždé, když se Slovo stává přítomným pod způsoby chleba a vína za účelem, aby bylo dáno v přijímání a oslavováno ve svatostánku. To je jádro našeho kněžského života. Vtělení mělo jediného svědka – Pannu Marii. A přesto se v ten den osud světa zásadně změnil. Večeře Páně se zúčastnilo jen dvanáct osob a právě touto obětí byl spasen svět. Když se apoštolové rozprchlí do celého světa, neměli žádné následovníky. Hlásáním Evangelia a slavením svátosti kolem sebe postupně shromáždili další věřící. Moc Eucharistie zůstává nedotčená i ve světě, který se od Krista odklání. Mše svatá nese své plody, i když ji sloužíme v prázdném kostele. Bůh nám nikdy neslibil kostely plné věřících. Vždyť ani nevíme, co se stalo s dobrou polovinou z jedenácti apoštolů, kteří se poslední Večeře zúčastnili – kde a jak poté působili. Co nám Bůh slíbil, je neviditelná účinnost naší služby, úměrná naší lásce k němu.

Z těchto poznatků pro nás vyplývá několik důsledků, především naše povinnost sloužit svátosti s tou největší vážností a důstojností. Ačkoli by se měl kněz, přede mší a po ní, postarat o své stádo a mnich zase o svoji práci, během mše bychom se měli soustředit pouze na tajemství, které slavíme. Snad bychom si také mohli více vážit chvíle díkuvzdání... *Vynechat díkuvzdání, jak napsal Otec Jeroným, znamená způsobit si velkou újmu vážnou takticko-duchovní chybou. Když do nás Náš Pán ve svátosti přichází, přináší nám novou schopnost víry a lásky. Proto je nutné, abychom Bohu hned začali projevovat úkony víry a lásky a využili tak čerstvé síly této schopnosti... Nepoužít k modlitbě okamžik, ve kterém bude modlitba s velkou pravděpodobností zvláště silně podpořena, je opravdu velká ztráta.*

NEZBYTNOST MODLITBY

Již sto let se v Církvi hovoří o racionalismu a aktivismu. Tyto pojmy odkazují na učení, které více či méně zdůrazňuje roli člověka a podceňuje moc Boha. Jistě by nebylo bez zajímavosti zjistit, kde je jim dnes konec. Máme opravdu za to, že rozmach Božího království záleží na nás, na našem umění nebo zapálení? Pokud ano, pak se z nás postupně stanou horliví straníci, kteří upřímně a obětavě usilují o šíření své doktríny. Nebo jsme přesvědčeni, že šíření Království závisí jen na moci milosti, jejíž jsme služebníci? Samozřejmě, že ani v takovém případě nebudeme jen čekat s rukama v kapsách! Práce je přece tolik. Především

však půjde o to, abychom co nejlépe dělali to, co od nás Kristus, náš jediný Spasitel, čeká. To znamená odevzdat do jeho rukou naši službu i budoucnost. Také to znamená, že ho budeme žádat, aby jednal skrze nás, po své vůli. To zdaleka není jen nějaký detail. Způsob vykonávání naší kněžské činnosti závisí na našem postoji vůči této volbě: moc člověka nebo moc Boží? Lidská účinnost nebo ta Božská?

Zde se dostáváme k druhé části mé úvahy: k modlitbě. Abychom mohli jednat jako zástupci Krista a v jeho jméně, abychom opravdu činili to, co po nás žádá, byli účinní a nesli ovoce, je nutné, aby přebýval v našem srdci. A jestliže chceme, aby Kristus přebýval v našem srdci, je nutné modlit se. Z kněze, který se nemodlí, bude, jak říká svatý Pavel, jen zvučící zvon. Způsobí možná mnoho hluku, ale hluku zbytečného, prázdného, neúčinného. Láska, o které mluví svatý Pavel, je samozřejmě láskou božskou: je to Boží láska k nám a naše ubohá láska k němu. Dobrý kněz se musí mnoho modlit. Ne předně za úspěch své pastore. Ale nejprve za prohloubení svého důvěrného vztahu s Kristem, za svatost, která je Kristovou svatostí. Vše ostatní bude následovat, je-li to vůle Boží. Víme samozřejmě, jak málo času a kolik práce máme, to je pravda. Dny ubíhají bleskovou rychlostí – ty vaše i moje, bez rozdílu. A přesto...

Zatímco nad tím budete přemýšlet, povím ještě jeden velice pěkný příběh. Jeden z mých strýců je misionář z kongregace Bílých otců. Dnes už je to starý muž, ale když jsem byl malý kluk, žil na misi v Burkina Faso. Mohlo mně být tak pět, šest let, když se objevil u nás doma – ve svém bílém burnusu, s červeným fezem na hlavě a dlouhým růžencem u opasku. Vlastně jsme ho ani neznali, do Evropy totiž moc často nejezdil. Byl v té době ještě mladý, nosil dlouhý černý vous, kterému jsme se smáli, a brýle s kulatou obroučkou. Spolu se svými bratry jsem mu seděl u nohou a poslouchal, jak vypráví všechny ty historky o hadech, škorpiónech, porouchaných autech v buši, nesjízdných cestách a katedrále z prken a vlnitého plechu. Oči nám lezly z důlků. Jeho slova jsme přímo hltali, s bázní a obdivem. A on se smál. Vyprávěl nám o svých farnících. Některé z nich navštěvoval jen jednou do roka. Cesta k nim však trvala několik dní ve vysilujícím horku. Líčil setkání s katechety, návraty do své komunity, společnou modlitbu. Bylo toho na něj moc? Ano a ne. Na práci toho měl možná tisíckrát víc, než na co stačil. A tak dělal jen to, co mu čas dovozoval. Jeho řeholní život proto zůstával vyrovnaný a šťastný. Dnes je v Burkine Faso živá křesťanská komunita, která má samozřejmě i své

pokračování na straně 5

OBSAH

Meditation

Letní duchovní zamyšlení zdánlivě nehudební *br. Samuel* . . 1

Bylo, je a bude

Stalo se a stane, <i>P. Svoboda</i>	4
Convivium MMX, -jš-	14
Zajímavá příležitost k poznání starých liturgických zpěvů, <i>E. Kindler</i>	15
15. Audite organum, <i>I. Chřibková</i>	16
Forfest 2010	17
Riccardo Muti kriticky o úrovni hudby a zpěvu v italských farnostech, <i>mig</i>	19
Noví kanovníci metropolitní kapituly, <i>JiKu</i>	19
Varhanní duchovní hudba ve Filipově	19
Ať Evropa dýchá oběma plícemi, <i>mig</i>	20

Úvahy

Sakrální a profánní v hudbě, <i>Thrasybulos G. Georgiades</i> . . .	6
Cesta krásy k setkání s Bohem, <i>Benedikt XVI</i>	9
Vespero della Beata Vergine Maria aneb 400 let Jubilea Nejslavnějších Nešpor Dějin, <i>M. Pospíšil</i>	11
Uměřenost a řád – Před 50 lety zemřel architekt Břetislav Štorm, <i>J. Štrogrová</i>	12

Různé na konec

Jak vyhledávat text v časopisu Psalterium s pomocí indexu, <i>J. Otcovský</i>	10
Z redakční pošty, <i>J. Pejřimovská</i>	18

Vážení čtenáři,

přijměte toto číslo Psalteria jako maličko odlehčený dárek na prázdniny, které jsou časem nejen oddechu, ale i vzdělávání a zamyšlení. Až na chudáky varhaníky, kteří si za sebe, chtějí-li si vyrazit s rodinou, musejí zpravidla sehnat a zaplatit náhradu. Pochopitelně opět jen jiného varhaníka.

Když už jsem zmínil to vzdělávání, tak se nezapomeňte urychleně přihlásit na Convivium. Kdo přijet chce, neodkládejte přihlášku, hrajete nám tím na nervy. Kdo si říká, že „příště“, neodkládejte přihlášku, neb nikdo neví, kolikrát takové příště ještě bude. Convivium je unikátní projekt ve své pestrosti, komplexnosti a v počtu lektorů na jednoho frekventanta. Z toho plyne jeho unikátnost i v otázce nákladů a organizačního vypětí.

Na místě medailonu najdete tentokrát text téměř nehudební zaměřený na službu kněžskou. Přesto, když jsem jej jak já, tak výkonná redaktorka Jarmila nezávisle četli, oba nás zaujal. Jde opravdu o něco úplně jiného, než je služba naše? V tomto čísle najdete několik „vatikánských“ hudebních informací.

V sekci úvahy přinášíme text Thrasybulose Georgiades, který uvažuje o vztahu sakrálního k profánnímu způsobem, který není u nás obvyklý, a chválu mění jako cesty k Bohu v exegesi Benedikta XVI.

Psalterium vychází již čtvrtým rokem a i já již pomalu ztrácím přehled, jaké moudro jsme v kterém čísle přinesli. Existuje všeobecně dostupný nástroj, který umožňuje fulltextové vyhledávání ve všech dosud vyšlých číslech, k němuž podává návod Jan Otcovský.

V minulém čísle jsme přinesli výzvu ke kritickému analytickému hodnocení dosavadního tradičního kostelního repertoáru pro zpěv lidu s představou, že chceme-li podnitit jeho novou tvorbu, musíme nejdříve vědět, v čem spočívají jeho často a mnohými rasantně leč nekonkrétně vytýkané nedostatky. Už jen proto, abychom odlišili nedostatky skutečné od nedostatků zdánlivých, skutečných se vystříhali a zdánlivé vyvraceli. Tato výzva byla tak ohnivá, že vzbudila obavu otce biskupa Hrdličky, že se pokoušíme o nějakou dekonstrukci Jednotného kancionálu. Mohu tedy otce biskupa uklidnit – kritický rozbor nedorazil do redakce ani jeden a zdá se, že povšechní kritici písní 19. století, lidé schopní podložené věcné kritiky a čtenáři Psalteria tvoří disjunktní množiny.

Obsah čísla je, jako obvykle, doplněn informacemi o proběhlých i budoucích událostech v oblasti duchovní hudby. Všem členům i příznivcům Společnosti pro duchovní hudbu přeji příjemné a požehnané léto, houby, slunce, vodu a duchovní i hudební zážitky veskrze příjemné.

Jiří Kub

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu
Ročník 4, č. 3/2010
Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Koleční 4, 160 00
Praha 6
IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz
<http://zpravodaj.sdh.cz>, <http://blog.sdh.cz>
Šéfredaktor: Jiří Kub
Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen
Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický
Výkonný redaktor: Jarmila Štrogrová
Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková
Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774

Stalo se a stane

Milé čtenářky a milí čtenáři,

chtěl jsem napsat, jak velkou radost mi dělá, když při sestavování této rubriky každým rokem nacházím řadu nových jmen, která jsem loni nezaregistroval. Zkontroloval jsem si ale, že loni jsem napsal cosi podobného, takže buď naše členská základna valem roste, anebo roste moje skleróza. Obávám se, že za (b) je správně. Pro jistotu ale zdřívím touto cestou především ty oslavence, jimž mám tu čest jménem nás všech poblahopřát poprvé.

Napadlo mě že bychom se s řadou z vás mohli potkávat na facebooku, kamž jsem byl loni nucen se nainstalovat.

Nicméně od slov k činům (v tomto případě opět ke slovům ☺: do příštího vydání Zpravodaje zpíváme na dálku Živijó především těm s kulatými narozeninami – Eva Flachowsky a Marie Válková.

Polokulatiny oslaví Kateřina Schmidtová, Jan Maria Dobrodinský, Michal Vajda a Jiří Vosáhlo.

Nekulaté narozeniny pak oslavují sestry – kůrovkyně Markéta Gabriellová, Drahomíra Chvátalová Matznerová, Dagmar Jeřábková, Veronika Korejšová, Kateřina Maýrová, Tereza Rinešová, Hana Ryšavá, Pavla Semerádová, Sabina Schroeter-Brauss, Miloslava Šmolíková, Dagmar Štefancová, Jana Tábořská, Mariana Weberová, Blanka Žočkova, stejně jako kůrovci Pavel Barbořák, Tomáš Čechal, Martin Černík, Pavel Hřebec, Martin Kordas, Jiří Kuchválek, Jan Kupka, Josef Lebeda, Josef Lecián, Viktor Moravec, Václav Peter, Pavel Pešta, Jaromír Pospíchal, P. Oldřich Prachař, Karel Prokop, Radek Rejšek,

Jan Staněk, Josef Stolař, Čeněk Svoboda, Zbyněk Štěpánek a Václav Uhlíř.

Kristova léta tentokrát slaví Radka Bubová, Vít Aschenbrenner a Jiří Hrubý.

20. 8. bude slavit narozeniny i otec biskup Cikrle.

Z dalších osobností ze druhého břehu života se pro život časný či věčný v následujícím období narodili: Bohuslav M. Černohorský († 1. 7. 1742), J. S. Bach († 28. 7. 1750) a stejného dne roku 1741 † Antonio Vivaldi, první předseda SDH Jan Hanuš († 30. 7. 2004), Ferenc Liszt († 31. 7. 1886), Miroslav Venhoda (* 4. 8. 1915), Otto A. Tichý (* 14. 8. 1890), Zdeněk Lukáš (* 21. 8. 1928) a můj oblíbenec Johann Michael Haydn († 10. 8. 1806).

Všem oslavencům patří naše gratulace, vděk a modlitby za jejich přínos duchovní hudbě. Děkujeme a přejeme plnost božího požehnání, k němuž patří radost a svěžest ducha.

A opět posílám všem, nejen oslavencům další kánon, tentokrát kánon letní, a to s laskavým svolením nakladatelství Triton (www.tridistri.cz - sbírka Světské kánony - Duchovní kánony).

Pavel Jirák

VOX NYMBURGENSIS VE VRŠOVICÍCH

V neděli 13. června proběhl v kostele sv. Václava ve Vršovicích (Praha) vokálně-instrumentální koncert smíšeného pěveckého sboru Vox Nymburgensis. Kromě bohatého duchovního repertoáru ze staré i současné hudby zaznělo Stabat Mater Tomáše Hanzlíka pro kontratenor sólo (Jan Mikušek) a smyčcové kvinteto. Reakce po koncertu nadšené (i ze stran pedagogického sboru Pedagogické fakulty!), takže BRAVO!!

O výjimečné úrovni koncertu a zejména skladby i provedení onoho Stabat Mater má redakce informace z nezávislých zdrojů.

V návštěvní knize souboru Vox Nymburgensis je i hezké poděkování:

Díky za nedělní koncert v Praze Vršovicích! Mám velikou radost, že se i dnes tolik mladých lidí s láskou angažuje za klasickou hudbu a neumím to jinak, než slovy:

*„Díky za hudby krásu, čistou
a za písní dar..“*

*Kdybys nestvořil švitoření ptáků, zurkot
potoka neb hukot orkánů,
svět by se nenaučil zpívat či vytvořit symfonii.
Proto Ti, Pane, děkuji: za ty, kteří v sobě
postřehli kus Boží harmonie a zachycenu
v tónech ji odevzdali lidstvu;
za ty, kteří tuto napsanou krásu
zaodělili slovy,
za ty, kteří ji věrně interpretují.
Děkuji za ty, kteří ji přijímají jako
poselství krásy a lásky,
za ty, kteří ji vnímají a děkují
za tento veliký dar.*

Na webu skladatele je možno stáhnout noty ke všem jeho skladbám.

-JiKu-

3 hl.

Jdi, srdce mé

N: W. Byrd

T: J. Holečková

Jdi, srdce mé se rado-vat, že pěkné lé-to mů-
že dát, co mi-lý Bůh ti slí-bil.

dokončení ze strany 2

těžkosti a slabosti. Přesto však existuje! Že by ruka Boží náhle ztratila svou sílu? Že by v Západních Čechách byla méně účinná než v Africe?

Aby byla ruka Boží účinná, potřebuje služebníky. Aby mohli služebníci předávat slovo Boží, musí jím být naplnění. Služebníci, v kterých Bůh přebývá, budou konat zázraky jako apoštolové. Služebníci, kteří předávají jen své znalosti a um, byt s velkým zapálením a upřímností, jen máchají rukama do větru. Jednáme-li, kážeme a uvažujeme-li jen na základě našich přirozených schopností, pak naše úsilí velké plody neponese. Budou jen úměrné schopnostem upřímného, velkorysého člověka. To je sice dobré, ale málo. Jednáme-li, uvažujeme a kážeme-li spojující naše schopnosti se schopnostmi Ducha Svatého, který v nás přebývá, pak můžeme zvedat hory a zarovnávat překážky na cestě ke spáse. Terezie, to není nic, říkávala svatá Terezie z Avily; Terezie a Bůh, to je všechno. Aby nás obýval Duch Svatý, musíme se modlit. Bez jeho darů zůstává kněz neplodný. S jeho dary může kněz, ať je jakkoli ubohý, hříšný a slabý, i hory zvedat. Být obydlen instinktem Ducha Svatého (jak to trefně řekl svatý Tomáš Akvinský), to mění vše. Svou kněžskou milost nosíme jak jemný květ v neohraňovaných, nešikovných rukách. Přesto je to květ, je to milost a jaká! Musíme ji chránit svojí modlitbou a žít pravidelnou duchovní četbou.

Věřit, že svátosti mají svou moc i mimo ty, kterých se přímo dotýkají, přijmout modlitbu a četbu jako pilíře našeho kněžského života, to je naší prvořadou povinností. My se našim hostům snažíme nabízet knihy snadno čitelné, ne moc obsáhlé, ale kvalitní, vybrané z těch, které čtou samotní bratři. V případě zájmu vám náš bratr fortnýr jistě nějaké nabídne. To je v podstatě všechno, co jsem vám chtěl dnes říci. Dovolte mi však, abych se ještě v krátkosti zmínil o mladých nebo budoucích kněžích.

PŘÁTELSTVÍ A VIDITELNOST

Mladí lidé, kteří žijí ve vašem okolí, ve vašich farnostech, ty, které potkáváte na ulici a kteří možná nikdy nevejdu do kostela, se s největší pravděpodobností podobají těm, kteří se občas objeví i v našem klášterním domě pro hosty. Asi čtvrtina našeho společenství a čtyři poslední bratři, kteří vstoupili do komunity v Novém Dvoře, jsou konvertité. Já sám jsem prošel touto zkušeností. Nemyslíte, že je to povzbuzující? Přestože kostely zejí prázdnotou, Bůh může přitahovat do seminářů a klášterů i mladé lidi, kteří neprošli tradiční cestou křesťanské víry. Jací jsou? Zapálení, výbušní, individualističtí, často sobečtí, někdy také afektivně nevyvážení a zra-

nění, přecitlivělí, nestálí, často úzkostliví, toužící po disciplíně a prahnoucí po Bohu, upřímní a velkorysí. Vzpomínám si, když před patnácti lety, to jsem byl v Sept-Fons ještě mladým převorem, přišel do kláštera jeden český mladík, asi dvacetiletý, znamenitý v mnoha ohledech, velice sympatický, ale bez jakékoliv vnitřní struktury. Zrovna se vracel z putování po Indii, nestudoval a ani nevěděl, jestli byl nebo nebyl pokřtěný. Otec Novicmistr mi tehdy řekl: „Jestli chceme, aby i za pár let naše kláštery byly živé, musíme být schopni mluvit i s takovými hochy.“ Je jasné, že vychovávat ke kněžskému životu takové mladé lidi nelze stejně jako před padesáti lety. Není to ostatně ani náš úkol, to mají na starosti naši biskupové. To, co na nás záleží, je jistá forma přátelství a také viditelnost. Viditelnost, tu potřebují budoucí bohoslovci, přátelský přístup zase mladí kněží.

Nyní se dotknu jedné docela choulostivé otázky, ve Francii možná ještě choulostivější než tady. Je ale možné budovat opravdový vztah, aniž by byla pravda řečena a vyslechnuta? Chtěl bych vám tedy říct, že nechápu, proč se někdy skrýváte. Žijeme nyní ve svobodné zemi. Nechápu tedy, proč kněží již skoro nejsou mezi lidmi vidět. Samozřejmě že je vás vidět ve vašich farnostech, tam vás však lidé znají. Proč ale, když jedete na nákup nebo něco zařizovat, není velmi často vidět, že jste kněží? Nemohli byste dezorientovaným nevěřícím, které potkáváte a mezi kterými jsem kdysi sám byl, a mladým, které Bůh povolává do vaší blízkosti, nemohli byste jim věnovat trochu té útěchy, kterou způsobuje pohled na kněze nebo řeholnici, hrdé na svůj stav i oděv? Já z kláštera vycházím málokdy, ale vždycky v hábitu, a velice často slýchávám: „Děkujeme, Otče, kněze už teď často nevidíme!“ Již jenom z pohledu reklamy, je pro kněze a řeholníky absolutně netaktické, aby nebyli rozeznatelní mezi lidmi na ulici. Není pravděpodobnější, že by mládež reagovala mnohem citlivěji na jemný Boží hlas, který se ozývá v jejich srdci, kdyby vás dokázala rozpoznat? Teď nemám na mysli jen mladé lidi ve vašich farnostech, ale zástupy těch, kdo upřímně hledají Boha, ale žijí mimo církev, a kteří by jistě s velkým užitekem oslovili kněze třeba na autobusové zastávce nebo před supermarketem. Krom toho z vlastní zkušenosti vím, že hrdě nošený mnišský hábit nebo kolárek, nás nutí přemýšlet o tom, co nakupujeme, jak se chováme a kam se díváme. Doufám, že mi rozumíte.

Protože jsem svůj poslední bod mínil jako jistou vzpruhu, promluvíme ještě o přátelství. Klášterem procházejí mnozí seminaristé, jáhni, mladí kněží, kterých je přitom v naší zemi mnohem víc než například ve Francii. A všichni

opakují, že žijí v příliš velkém osamocení. Mladý člověk jde v takových chvílích surfovat po internetu a ne vždycky na stránky Vatikánu! Když ho internet nezabaví, začne vyhledávat společnost. Mladí lidé potřebují podporu, radu, blízkost a to nejméně do svých čtyřiceti let. Když je pro mladého kněze samota příliš nesnesitelná, buď své povolání opustí nebo se zatvrdí, dojde u něj k psychické nerovnováze. I farář z Arsu se po celý svůj život dokázal obklopit kněžími, řeholnicemi a přáteli.

My mniši žijeme ve společenství. A není to vždycky lehké! Společný život je v klášteře mnohem tvrdší askeze než vstávání ve tři hodiny ráno nebo mlčení. Ale bez bratrsky srdečných vztahů není možné vyslovit ani vyslechnout to, co v našich životech pokulhává. A pokud toto vyslovit nebo vyslechnout nejsme schopni, pak většinou podléháme našim nejvíce zraněným sklonům. Každý kněz potřebuje přátelství. Nemám teď samozřejmě na mysli ta citová přátelství, která v kněžském životě mohou naopak rovnováhu silně nabourat. Myslím teď na přátelství mezi spolubratry, kteří mají stejné povolání, usilují o tutéž věrnost, mají společné úkoly a mohou se podělit o své těžkosti a zkušenosti.

Myslím, že jste již pochopili, proč k vám promlouvám s velkými obavami. Když se za vás modlím, má modlitba, byť je vyprahlá, vykonaná vědomě, rozhodnutím vůle a trochu nepozorná, věřím tomu, že Bůh dokáže její účinnost násobit téměř donekonečna. To je správné místo pro mnicha. Zato když k vám mám mluvit... K tomu nemám žádné pověření, žádné zaručené charisma nebo zvláštní milosti. Funkce převora je svým způsobem záviděníhodnější než ta biskupská. Máme Řeholi svatého Benedikta a časem osvědčenou tradici, věrně předávanou od Otců prvního kláštera v Cîteaux, která Řeholi vysvětluje. Já se snažím tuto Řeholi nejdříve žít a pak ji vyučovat. Chce-li podle ní bratr žít, tak může být jakkoli omezený, hříšný nebo těžkopádný... Bůh požehná jeho úsilí. V případě, že podle ní žít nechce, pak od nás odejde, ale nic nebrání tomu, abychom zůstali dobrými přáteli. Promlouval jsem k vám se stejnou upřímností a bratrskou láskou jako ke svým bratrům. Vyslechnete-li mě stejným způsobem, díky vaší dobré vůli, Bůh se k vám přiblíží skrze mé ubohé slovo. Odvahu tedy. Věrnost je vždy cesta úzká, která vede k blaženosti. Věrnost JE blaženost.

Převorství Matky Boží v Novém Dvoře,
7. dubna 2010

*bratr Samuel
redakčně kráceno*

Sakrální a profánní v hudbě

Thrasybulos G. Georgiades

Dvě vzájemně protikladná hlediska ukazují hudbu buď jako izolovaný fenomén, znějící útvar, nebo jako cosi zakořeněného v jednotě člověka. Téma „sakrální a profánní v hudbě“ uvádí tyto dva způsoby pohledu do vzájemného vztahu.

Omezíme se na křesťansko-západoevropskou tradici, za základ tedy položíme to, co v sobě neseme jako hudbu: celek hudby našich křesťansko-západoevropských dějin.

Sakrální hudbou rozumíme hudbu vázanou na kult. Oblast duchovní hudby je však širší, nezahrnuje pouze sakrální hudbu, nýbrž také např. hudbu k soukromé pobožnosti nebo kostelní píseň. Její ohraničení vzhledem k hudbě světské je tedy méně jednoznačné. Avšak vymezení sakrální i duchovní hudby vzhledem k hudbě světské lze provést jen z hlediska funkce díla. S ohledem na hudební fakturu nelze provést žádné jasné dělení na sakrální, popř. duchovní a světská díla.

Latinské slovo *pro-fundus* znamená: ležící vně posvátného okrsku. Profánní je ne-posvěcené, *ještě* neposvěcené, *ještě* nevtažené do posvátného prostoru. Může se sakrálním stát, je-li do něho vtaženo, je-li posvěceno. Sakrální je posvěcené, konsekrované. Co je to však profánní, vzato o sobě? Přirozený svět: příroda, přirozený člověk. Vše je nejprve profánní, nakolik musí být nejprve posvěceno, aby se stalo sakrálním. Jen jedno může být samo ze sebe sakrální: to posvěcující. Co to však je? Je to slovo, pouze slovo. Profánní je svěceno, konsekrováno vždy jen „ve jménu“, jmenujícím slovem, slovem jako prafenomenem lidského, a tedy zároveň náboženského. Žádné jednání nemůže o sobě, němž konsekrovat; potřebuje sakrální, posvěcující slovo.

Chléb, víno, voda, svíce chápané jako přirozené skutečnosti jsou profánní. Posvěcené sakrálním slovem mohou se stát sakrálním, nabýt sakrální funkce. Mimo to mohou všechny přirozené věci a životní procesy, např. tanec, žně, manželství, být posvěceny a znovu vyslány do světa. Jsou pak sice světské, ale již ne profánní: chléb večere Páně má sakrální funkci. Ale také denní chléb, jako strava, v kulturách vcelku zakotvených v náboženském řádu, je poskytován nikoli přímo pekařem, nýbrž prostřednictvím církve. – Profánní, přirozený svět je tedy z hlediska sakrálního surová látka. Ale posvátné a svěcení předchází světskému.

Podobně se to má i s hudbou. Vzata izolovaně, jako surová látka, je hudba profánní. Teprve slovem se stává hudbou

sakrální. A to tvoří předpoklad vzniku sice nikoli sakrální, ale přece posvěcené světské hudby. – Co jsem právě řekl, poskytuje klíč k porozumění západoevropské hudbě. Naše dějinně zformovaná hudba byla profilována sakrálním slovem. Sakrálním slovem byla v průběhu staletí napřed utvořena nejprve jako hudba sakrální a takto zformovaný nositel smyslu vytvořil pak také ne-sakrální, tedy světská díla. (1) Tento stav věci se mění teprve počátkem měšťanského devatenáctého století, z hlediska hudby Beethovenovou smrtí. – Co následovalo pak? A kde stojíme dnes? Tyto otázky odložíme zatím stranou.

Zůstaňme u otázky: Jak vzniká sakrální hudba, jak vytváří sakrální slovo sakrální hudbu? – Jestliže se slovo jednou ustavilo, chce být stále znovu jmenováno. Svou dvojí vlastností jako jmenující a vnímatelné utváří společenství ve znamení náboženského faktu. Jak je ale sakrální řeč ve společenství vnímatelná? Odpověď: „prostřednictvím řeči nebo zpěvu“ nepostačuje. Neboť hranice mezi řečí a zpěvem není ostrá a mimo to musí být vedena rozdílně s ohledem na řeč, která je vzata za základ. Proto je účelnější pouze konstatovat, že řeč v kultu zní. Zní však ve společenství, a sice nikoli jako běžný prostředek dorozumění mezi lidmi, tedy nikoli jako přirozená, užitková řeč. Toto „nikoli“ je brána vpádu hudby, správněji: hudební komponenty. Nazvěme nikoli každodenně-přirozeně znějící řeč „zpěv“. Jednohlasý zpěv v kultu, takto chápaný,

je tedy s řečí, řečí jakožto zněním, úzce spjat. V míře, v níž řeč není identická s tím, co pozdější doby chápaly jako autonomní umění, se zde nejedná o zpěv v kultu. Tento zpěv však také není žádné „služebné umění“, nýbrž pouze nutná stránka kultu.

Hlas, znějící hlas, není k *mluvení* bezpodmínečně zapotřebí. Lze mluvit šeptem, a přece vnímatelně. Nutné je pouze artikulování. To je člověku vlastní výlučně a bezprostředně. Mezi artikulováním a osobou není nic zprostředkovaného. Při znění sakrálního slova jakožto zpěvu se však vynořuje moment, který nelze odvodit pouze z mluvy. Zpěv není možný bez znějícího hlasu. Mezi zpěvem a osobou prostředkuje tón, cosi třetího, jakési něco – něco, které není specificky lidské: také příroda, živočichové, nástroje mohou znít. Je-li proto nahá řeč bezprostřední, a sice jediný bezprostřední způsob projevu duchovního faktu, a tedy osoby, děje se krocení duchovnosti zpěvem teprve za použití látky, tónu, takřka teprve ztělesněním, zpředmětněním. Tento moment znějícího, který je nutný a zároveň charakteristický pro zpěv, ale nikoli pro mluvení, způsobuje proměnu nahé řeči, která je výpovědí osoby, ve zpěv, jakožto znějící ztělesnění společenství.

Tak vzniká jednohlasý liturgický zpěv (v katolické církvi ho známe jako gregoriánský chorál). Tón je zde vnitřně spjat se sakrálním slovem, vystupuje v něm současně a nutně. Potud smíme hudební element v jednohlasém liturgickém zpěvu

Petr Bruegel, Ikarův pád

nahlížet jako primárně sakrální.

Co je tedy primárně sakrálním elementem v hudbě? Jde o to, co netvoří žádnou nutnou integrující součást znějícího sakrálního slova. Potkáme jej tedy tam, kde vystoupí hudba ve své svěbytnosti. Taková je však hudba vícehlasá a zvláště hudba instrumentální, na řeči nezávislá. (Církevní otcové se vyslovovali proti používání hudebních nástrojů.) Znění hudebních nástrojů není žádné jmenování, žádné říkání, jako jednohlasy zpěv, nýbrž je bytostně určeno **hrou**. Zpěv nelze charakterizovat jako hru. Avšak na nástroj se „hraje“.

Vícehlasost je s instrumentalitou úzce spjata. Nejpřirozeněji se rozvíjí v souzvuku řady hudebních nástrojů. A obojí, instrumentální i vícehlasy element, potvrzuje svou hudební samostatnost. Vícehlasá instrumentalita je primárně profánní element hudby. **Může** však být vtažena do sakrální oblasti, **může** být konsekrována a vystoupit v bohoslužbě jako hudba vázaná řečí nebo také jako čistě instrumentální hudba.

Různé důvody hovoří pro to, že hudba severských, germánských národů, které vstupovaly do křesťanské církve, spočívala v souzvucích a používala hudební nástroje, že měla tedy vícehlasé-instrumentální fakturu. V souvislosti s tím bývá uváděno přijetí vícehlasu do křesťanské církve, k němuž došlo v karolinské době, v devátém století. (Víme, že tento nejstarší křesťanský vícehlas používal hudebních nástrojů.) Tato událost, vpád instrumentálního vícehlasu do oblasti křesťansko-sakrálního, znamená počátek západoevropské hudby v užším slova smyslu. Tak vzniklo napětí mezi sakrálním a profánním elementem, které od té chvíle určujícím způsobem oplodňovalo naši hudbu.

Instrumentální vícehlas severských národů byl ještě surovou látkou, jako nerozmotané klubko, nebyl ještě dějinně zbrzděn. Proces posvěcení tohoto profánně-hudebního elementu sakrálním slovem je, jak jsem již řekl, dějinným procesem naší hudby. Prostředníkem je tu jednohlasy liturgický zpěv. Veškerá starší sakrální vícehlasá hudba je na něm, založena. Ta není ničím jiným než vícehlasy zpracováním liturgického zpěvu. – Setkáním liturgického zpěvu s profánním, instrumentálně vícehlasy elementem začíná stálá konfrontace mezi řečí, a sice **sakrální** řečí, a svěbytnou, samostatnou hudbou – konfrontace, která se stala fermentem pro vznik západoevropské hudby. Od řeči se vícehlasá hudba během staletí učila artikulovat, stávala se řečí podobnou. V řeči však, jakožto prafenomému lidství, se zjevuje člověk sám; představuje sebe sama. Řeč je – můžeme říci – **určité** primární představení člověka. Kdybychom chtěli přirovnat profánní vícehlase-instrumentální hudbu karolinské doby

k páskovému ornamentu, jevil by se proces vzniku západoevropské vícehlasé hudby jako proces její proměny z ornamentu ve znázornění člověka.

Tento proces trval od devatenáctého do začátku dvacátého století, tedy až k vídeňským klasikům včetně. V době protireformace a tridentského koncilu, v šestnáctém století, mohla hudba poprvé prostřednictvím Palestriny a Orlanda di Lassa ornamentální charakter odložit. Neboť teprve nyní se struktura vícehlasé hudby zcela kryla se strukturou sakrální, latinské řeči. Je charakteristické, že hudební nástroje byly nyní zcela vyřazeny, že hudba byla prováděna čistě vokálně.

Reformace však dala nový podnět. Zavedla němčinu, a tak náboženské sféře otevřela nové, dosud profánní oblasti. Němčina se spojila s existující sakrální hudbou a proměnila ji. Z tohoto spojení vznikla v sedmáctém století hudba Heinricha Schütze. Také její struktura se kryla se strukturou řeči, již však nyní byla **němčina**. Hudba jakožto zhudebněná němčina tak ukazuje člověka z nové, dosud netušené stránky.

Hudba se znovu proměňuje s J. S. Bachem. Byla-li hudba dosud orientována na řeč, je u Bacha i řeč vázaná hudba koncipována instrumentálně. Hudba se nyní mohla – obtěžkána smyslem, jehož nabyla díky staleté škole řeči – stát takřka samostatná. Hudba – i hudba instrumentální – nyní artikuluje, jako by promlouvala. Vzpomeňme si však, že instrumentální vícehlas je **profánním** elementem. Tím, že se díky Bachovi stal centrálním nositelem smyslu, a to především pro náboženskou výpověď, a že přijal dědictví dosud řečí vázané hudby, byl instrumentální vícehlas posvěcen. Tato proměna hudby neznamenal tedy žádný návrat k profánnímu, nýbrž naopak rozšíření a prohloubení hudebně náboženské oblasti.

Jak je to ale se světskou hudbou, která se mezitím stala mocnou prostřednictvím opery a samostatné instrumentální hudby? Viděli jsme již, že z hlediska faktury nelze provést žádné dělení na duchovní a světská díla. Nyní dodáváme: ve starší době byla faktura určena sakrální hudbou; nyní je tomu naopak: faktura světské hudby je směrnatá také pro hudbu duchovní. Tento nový světský hudební nositel smyslu však předpokládá – navzdory zahrnutí nových, můžeme říci: neposvěcených elementů – vzájemnost se sakrálním slovem, dosaženou v předcházejících stáletích; nese stopu svého původu, má dějinnou paměť, a zůstává tím posvěcen.

Vídeňští klasici, Haydn, Mozart a Beethoven, vycházejí z této světské hudby. Sloučili ji však nově s velkou, sakrální tradicí západoevropské hudby, která byla již jednou (u Bacha) instru-

mentalitou oplodněna. V rukách vídeňských klasiků se instrumentální nositel smyslu stal všemocný a napětí mezi profánním a sakrálním tak dosáhlo největší intenzity v našich dějinách. V tom tkví velikost vídeňské klasické hudby. Určující tendenci ve vzniku západoevropské hudby od karolinské doby bylo zahrnovat stále větší oblasti profánního, přivést je k původnímu hudebnímu nositeli smyslu, který byl profilován sakrálním slovem, a tím hudbu obohatit, rozšířit, prohloubit. Vídeňští klasici učinili poslední krok: proměnili hudbu **specificky duchovní** v hluboce křesťansky zakotvenou hudbu **všeobecně duchovní**.

Hudba vídeňských klasiků má tedy převážně světský duchovní ráz. Zastavme se krátce u otázky: Jak se projevuje světský postoj?

Hudba vídeňských klasiků se umí smát, umí se vysmát svému předmětu. Je to zřejmé zvláště v Mozartových operách, ale platí to i pro Haydnovu hudbu instrumentální. – Duchovním dílům Schütze nebo Bacha tento rys chybí. Je to nedostatek? – Domnívám se, že tato poznámka nám bude podnětem k pochopení odlišnosti světského a náboženského umění.

Světské je dílo Shakespearovo. Vykazuje zřetelněji než hudba vídeňských klasiků centrální postavení humoru, smíchu nad tím, že člověk sám sebe bere vážněji, než náleží, že zůstává zajat ve své pošetilosti. To se neděje pouze prostřednictvím postav bláznů, nýbrž všude. Vzpomeňme na pohřební scénu z *Hamleta*. Nebo – abychom uvedli příklad z malířství – vzpomeňme na obraz

Ikarův pád od Brueghela: Ikaros, malíčká lidská bytost, takřka na okraji obrazu, padá do moře, aniž si toho okolní poklidná krajina všimá.

Avšak toto vědění o pomíjivém, o pošetilosti, je možné jen na pozadí vědění o jiném, jsoucím, neměnném a ve vztahu k němu. Jinými slovy: vědění o vážnosti okamžiku i vědění o jeho pomíjivosti spadá vjedno. To se však významově kryje s tím, že světské je posvěceno, tedy že světské je v našich dějinách křesťanské. Vědění o náboženském faktu tu sice zůstává nevyslovené, ale přítomné.

Duchovní dílo Schütze nebo Bacha zůstává vně takto položené otázky. Uchopuje výslovně oblast jsoucího, trvalého. Proto v něm smích nezaujímá žádné centrální postavení.

Existuje však světský postoj, který nelze se Shakespearem nebo vídeňskými klasiky srovnat. Chybí mu zlatý smích. Tento světský postoj jej nezná, neboť v dílech tohoto uměleckého zaměření není ono jiné, trvajících, náboženských faktum zachyceno jako něco platného, jako struktura. Individuum je zde představeno ve zvětšeném měřítku, poměry jsou zkresleny. Nikoli vážnost, nýbrž naturalistická pochmurnost je tu přítomna. Tento postoj může být také spatřován s potřebou romantického útěku před skutečností, nebo s touhou po vykoupení.

Setkáváme se s ním v měšťanském devatenáctém století, v hudbě Richarda Wagnera.

Tvorba komponistů nyní vychází ze soukromé sféry subjektu. Soukromé, měšťácké, subjektivní však tvoří protiklad k veřejně platnému, dějinně zakotvenému, závažně ztělesňujícímu společenství, a tím také protiklad ke specificky náboženskému. Sakrální už není imanentní novému hudebnímu nositeli smyslu, jak tomu bylo až do Beethovenovy smrti; proto se sama duchovní hudba chová jako profánní zrcadlo, ve kterém se odráží soukromý poměr komponisty k náboženství. V poněkud vyhocené formulaci lze říci: jestliže byla v dřívějších dobách také světská díla posvěcena, jsou nyní sama díla přijímající duchovní funkci znesvěcena. Od nynějška získává veškerá hudba, i náboženská, profánní ráz. Duchovní díla této doby lze v základu nahlížet jako profánní, ačkoli jsou mezi nimi – myslím např. na Brucknera – ještě hluboce prociťené, ještě tak významně postřehy k tématu „náboženství“. – Protože však novému nositeli smyslu nyní chybí imanentní dějinná hloubka, vzpomínka na sakrální původ, která charakterizuje hudbu do Beethovenovy smrti, nemohou již hudební díla fungovat jako hudební mikrokosmos „veškerenstva skutečnosti“; izolují se, stávají se autonomním

uměním. Právě proto však – nelegitimně – mohou být pojímána privátně měšťáckým citěním jaké náhražka náboženství. Vytvořilo se mínění, že funkcí hudby je ponořit do čistě hudebně dosvědčené nálady – „čistě hudebně“ – nesené hudbou, jež je ve své podstatě cizí řečí, a tím zároveň i náboženství. Říká se tomu také „absolutní hudba“; jejímu – pouze zdánlivému – protikladu: „programová hudba“. – Filosofický výraz tohoto postoje nalezneme u Schopenhauera.

V současnosti získává komponování charakter hledání nových cest. To přivodilo zúžení báze. Současná hudba je rostoucí mírou nesena jednotlivými kruhy, které s komponisty sdílejí zájem na zmíněném hledání. Širokým vrstvám, jež se nevězí na žádný směr, se však současná tvorba musí jevit jako eklektická a jednotlivé směry jako nezávažné. Pěstováním staré hudby, které ve dvacátém století nabylo na intenzitě, a zahrnutím starších epoch značně rozšířilo svůj záběr, jen zesiluje rys eklekticismu. Každý může vyhledávat „svou“ hudbu, ať již jde o směry moderní, či o hudbu minulosti. Jedno, pro všechny závazné hudební vědomí, samozřejmá, společná, široká báze, v celku dějin skrytý kořen a vposled zakotvení v sakrálním – to vše již není k dispozici. Pro devatenácté století jsme konstatovali izolovanost, podmíněnou vpádem privátně subjektivního. Ve dvacátém století se izolovanost usadila v jednotlivých kruzích, nesoucích určitý druh hudby, v „hnutích“, která toto století charakterizují. Tato izolace – lhostejno zda individuální či skupinová – úzce souvisí s vystupňovaným sebevědomím a projevuje se zároveň jako nedostatečná připravenost přitakat celku reality, cítit se v něm v bezpečí a čerpat z něho. Tím se doba po roce 1830 odlišuje od epoch dřívějších. – Izolovanost je to, co se vzpírá sakrálnímu. Na začátku jsem zdůraznil souvislost mezi sakrálním slovem, sakrálním zpěvem a pravým společenstvím. A profánní se nám jevilo jako hudebně izolované, jako samostatné.

Sebevědomí skupin a hnutí ve dvacátém století je sice spjato s tím pozitivním momentem, že byl nově odkryt význam společenství. Společenství však dnes není, jako v dřívějších dobách, předpokladem, nýbrž cílem. Jevy jako hnutí mladých, pěvecké hnutí, snahy o liturgickou obnovu jsou určovány touhou znovunalezt společenství. Nevychází se tedy od předem daného, dospělého společenství, nýbrž od nositelů hnutí, kteří se shledávají *ad hoc*.

V liturgických snahách obou konfesí, katolické a evangelické – řecko-pravoslavná církev je v této souvislosti mimo náš zájem – vede oprávněné přání po aktivnější účasti společenství ke snaze hudbu opět úžeji spojit se sakrálním slovem, ke snaze o hudbu v přísnějším

smyslu liturgickou a zároveň lidovou: jednohlasý liturgický zpěv v národním jazyce, tedy v němčině. V minulých epochách byla však na Západě primární liturgickou vrstvou řečí *latinská* próza. Jednohlasý liturgický zpěv v národním jazyce tedy nelze odvodit z žádné dějinně dané tradice. Pokud jde tedy o sakrální liturgický zpěv, jsme nuceni porušit v bohoslužbě dosud platnou zvyklost. Nebezpečí umělosti je nasnadě. Spočívá v tom, že chceme společenství „tvořit“. Společenství lze však vytvořit právě tak málo, jak málo lze vynalezt sakrální slovo. To bylo ustaveno *jen jednou*. Od té doby formuje dějiny, a můžeme je proto přijímat jen z dějin, a to vždy znovu nově. Tomu však protiřečí charakter dnešních snah, pokud vystupují jako hnutí, pokud si ponechávají charakter izolovanosti. Je nutné, aby skupiny a hnutí charakterizující naši přítomnost poznaly své dějinné místo a to předpokládá, že zůstanou zakotveny v dějinnosti. Měly by v sobě najít sílu zrušit sektářskou izolovanost, sebelásku, otevřít se celku reality. – Tento celek se však dnes rozpadá v rozbíhajících se směrech. Patří do něj jak snaha o liturgickou obnovu, tak i setrvávání společenství na předem daném; jak nutnost činného přitakání dílům minulosti v jejich celosti, tak i sektor svobodné tvorby, jak ho přítomnost diktuje povoláním; a nadto: potřeba zakotvit v sakrálním, právě tak jako dnes určující světská, profánní skladba. – Řídit se v jednání tímto celkem, a jako celek jej potvrzovat, zdá se být nemožným požadavkem. A přece: člověk je duchovní, tzn. jako dějinná, odpovědnou pamětí obdařená bytost musel vždycky procházet nemožným.

přeložil Petr Solníčka

Thrasybulos G. Georgiades: Sakral und profan in der Music (1960), in: Kleine Schriften, Tutzik 1977, str. 96-105

Převzato z časopisu Reflexe 15, 1996 (dostupné na http://www.reflexe.cz/File/Reflexe%2015/3460_001.pdf)

Thrasybulos G. Georgiades (1907-1977) Jeden z nejvýznamnějších muzikologů a teoretiků hudby, fenomenolog, klavírista. Na athénské konzervatoři vystudoval hru na klavír, poté v Mnichově muzikologii, zejména středověkou polyfonii. Na Státní konzervatoři Athenon Odeon se stal profesorem morfologie, v r. 1939 odjel do Německa, kde stal později profesorem na universitě v Heidelbergu. Ve třicátých letech se věnoval studiu byzantské liturgické hudby, po válce pak intenzivnímu výzkumu v otázkách hudební estetiky a rytmu, zvláště funkci jazyka a řeči.

(http://de.wikipedia.org/wiki/Thrasybulos_Georgiades)

Cesta krásy k setkání s Bohem

Drazí bratři a sestry,

v minulých katechezích jsem představil některé aspekty středověké teologie. Křesťanská víra, hluboce zakořeněná v mužích a ženách oněch staletí, však dala vznik nejenom mistrovským dílům teologické literatury, myšlení a víry. Inspirovala také jedny z nejvznešenějších uměleckých výtvorů všeobecné civilizace: katedrály, které představují opravdovou slávu křesťanského středověku. Během téměř třech století, počínaje začátkem 11. století, byla Evropa svědkem mimořádného uměleckého zápalu. Dávný kronikář popisuje nadšení a pracovitost té doby takto: „Došlo k tomu, že se na celém světě, ale zejména v Itálii a v Galii začínají rekonstruovat kostely, třebaže mnohé byly dosud v dobrém stavu a žádnou přestavbu nepotřebovaly. Byly to jakoby závody mezi národy; mělo se za to, že svět shazuje staré cáry a chce si obléci bílá roucha nových kostelů. Skoro všechny katedrální kostely, velké množství klášterních kostelů, ba dokonce i vesnické oratoře byly věřícími té doby restaurovány.“ (Raoul Glaber, *Historiarum* 3,4).

K tomuto obrození náboženské architektury přispěly různé faktory. Především příznivější historické podmínky jakou byla větší politická stabilita, provázená růstem počtu obyvatelstva a postupným rozvojem měst, výměnami a bohatstvím. Kromě toho architekti vymýšleli stále propracovanější technická řešení, aby zvětšili rozměry budov, jimž současně dodávali pevnost a majestátnost. Zejména díky duchovní horlivosti a zápalu vzkvétajícího mnišství vznikaly klášterní kostely, kde mohla být důstojně a velkolepě slavena liturgie a věřící tam mohli setrvat v modlitbě, přitahováni úctou k ostatkům svatých, jež byly cílem nepřetržitých poutí. Zrodily se tak románské kostely a katedrály, charakteristické svým podélným půdorysem, jejichž lodě mohly pojmout mnoho věřících. Velmi masivní kostely se silnými zdmi, kamennými klenbami, a s jednoduchými a mohutnými rysy. Novinkou byla sochařská výzdoba. V románských kostelech, které byly místem mnišské modlitby a kultu věřících, se sochaři soustředili spíše na výchovný účel než na technickou dokonalost. Poněvadž bylo zapotřebí vzbudit v duších silné dojmy a pocity, schopné pohnout ke zřeknutí se neřestí a zla a k pěstování ctností a dobra,

bylo obvyklé znázorňovat Krista jako soudce celého světa, obklopeného apokalyptickými postavami. Zejména průčelí románských kostelů nabízejí tato ztvárnění, aby zdůraznila, že Kristus je branou, která vede do Nebe. Věřící, kteří překračují práh sakrální budovy, vstupují do časoprostoru odlišného než je ten, který je vlastní běžnému životu. Kromě portálu kostela mohli věřící ve svrchovaného, spravedlivého a milosrdného Krista podle záměru umělců vnímat také jakousi předchůť věčné blaženosti při slavení liturgie a v úkonech zbožnosti, které se konaly uvnitř sakrální budovy.

Ve 12. a 13. století se nejprve na severu Francie rozšířil jiný typ architektury sakrálních budov. Gotický. Ten se vzhledem k tomu románskému vyznačoval dvěma novými charakteristikami: vertikálním vzrůstem a prosvětleností. Gotické katedrály ukazovaly syntézu víry a umění harmonicky vyjádřenou univerzálním a působivým jazykem krásy, která dodnes budí úžas. Zavedením klenby s lomenými oblouky, stojícími na robustních pilířích, bylo možné značně prodloužit jejich výšku. Tato vzletnost měla vybízet k modlitbě a sama o sobě byla modlitbou. Gotická katedrála tak měla v úmyslu svými architektonickými liniemi tlumit touhu duší po Bohu. Nově zavedené techniky navíc umožnily, aby do obvodových zdí mohla být proražena okna a vyzdobena barevnými vitrážemi. Jinými slovy: okna se stala velkými světelnými obrazy, vhodnými k názornému poučení lidu ve víře. Podávala jednotlivé scény ze životů svatých, podobenství nebo biblické výjevy. Malovanými vitrážemi stékaly na věřící proudy světla, aby jim vyprávěly dějiny spásy a do těchto dějin je uváděly.

Další předností gotických katedrál je skutečnost, že se na jejich výstavbě a výzdobě různými způsoby, ale sbořově podílelo celé křesťanské i občanské společenství; účastnili se ho malí i mocní, analfabeti i učenci, protože v tomto společném domě byli ve víře vyučováni všichni věřící. Gotické sochařství učinilo z katedrál „kamenou bibli“, podávalo epizody z evangelia a vysvětlovalo obsahy liturgického roku, Narození a Oslavení Páně. Kromě toho se v těchto stoletích stále více šířila vnímavost vůči Pánovu lidství, realisticky byly znázorňovány bolesti jeho

Umučení: trpící Kristus (*Christus patiens*) se stal všeobecně oblíbeným obrazem, schopným inspirovat zbožnost a lítost nad hříchy. Nechyběly ani osobnosti Starého zákona, jejichž osudy se tak staly důvěrně známými mezi věřícími, navštěvujícími katedrály, jako součást jediných a společných dějin spásy. Gotické sochařství 13. století svými klenbami plnými krásy, něhy a inteligence manifestuje šťastnou a průzračnou zbožnost, která vlévá působivou a dětskou úctu k Matce Boží, viděnou někdy jako mladou, mateřsky se usmívající ženu, a znázorněnou zejména jako mocnou a milosrdnou panovnici nebe a země. Věřící, kteří navštěvovali gotické katedrály, se zde rádi obdivovali uměleckým výtvorům, které přibližovaly světce, vzory křesťanského života a přímluvce u Boha. Nechyběly ani „laické“ projevy existence. Tu a tam se objevovala znázornění zemědělských prací, věd nebo umění. V místě, kde se slavila liturgie, bylo všechno orientováno k Bohu a věnováno Jemu. Smysl, který byl připisován gotickým katedrálám, můžeme pochopit lépe, vezmeme-li do úvahy text nápisu, vytesaného na centrálním průčelí Saint-Denis v Paříži: „Kdo přicházíš a chceš chválit krásu tohoto portálu, nenechávej se unášet ani zlatem, ani velkolepostí, ale spíše úmornou prací. Tady září slavné dílo, avšak nebe kéž učiní, aby toto skvělé dílo rozzářilo ducha a ten se vydal na cestu spolu se skvělými pravdami vstříc pravému světlu, kde je opravdovou branou Kristus.“

Drazí bratři a sestry, rád bych nyní

podtrhnul dva prvky románského a gotického umění, které jsou užitečné i pro nás.

Za první: mistrovská umělecká díla, jež vznikla v Evropě minulých staletí, jsou nesrozumitelná, pokud není brána v potaz náboženská duše, která je inspirovala. Umělec, který ustavičně dosvědčoval setkávání estetiky a víry, Marc Chagall, napsal, že „malíři celá staletí namáčeli svůj štětec do oné barevné abecedy, kterou byla Bible“. Když se víra, slavená především v liturgii, setká s uměním, vytváří se hluboký soulad, protože obě mohou a chtějí mluvit o Bohu, zviditelnit Neviditelného. Rád bych se o to podělil na setkání s umělci 21. listopadu a obnovil tak onu nabídku přátelství mezi křesťanskou spiritualitou a uměním, po kterém toužili moji ctihodní předchůdci, zejména Boží služebníci Pavel VI. a Jan Pavel II.

Za druhé: síla románského stylu a nádhera gotických katedrál nám ukazují, že *via pulchritudinis*, cesta krásy, je přednostním a okouzlejícím přístupem pro přiblížení se k Tajemství Boha. Co jiného je krása, kterou spisovatelé, básníci, hudebníci, a vůbec umělci kontemplují a převádějí do svého jazyka, ne-li odraz záře Věčného Slova, které se stalo tělem? Svatý Augustin tvrdí: „Ptej se krásy země, ptej se krásy moře, ptej se krásy ovzduší. Ptej se krásy nebe, ptej se řádu hvězd, ptej se slunce, které svou září osvětluje svět; ptej se luny, která svým odleskem mírní temnoty noci. Ptej se dravců, kteří brázdí moře, kráčí po zemi a létají vzduchem; duší, které se ukrývají, těl, která se ukazují; toho, co je viditelné, a nechá se věst, i neviditelného, který vede. Jich se ptej! Všichni ti odpoví: Pohleď, jak jsme krásní! Jejich krása je činí poznatelnými. A kdo jiný stvořil tuto proměnlivou krásu, ne-li Krása Neměnná?“ (*Sermo*, CCXLI,2: PL 38,1134).

Drazí bratři a sestry, kéž nám Pán pomáhá znovu objevit cestu krásy jako patrně ten nejvíce přitažlivý a nejvíce okouzlející přístup, umožňující potkat a milovat Boha.

Benedikt XVI
na generální audienci 18. 11. 2009

(Přeložil Milan Glaser - RaV)

Jak vyhledávat text v časopisu Psalterium s pomocí indexu

Následující článek předpokládá znalost základní práce se soubory (zejména schopnost je najít) a letmou zkušenost s programem Acrobat Reader.

Potřebujeme-li vyhledat v knize určité slovo, musíme ji celou přečíst. Pokud ovšem kniha nemá REJSTŘÍK slov. S pomocí rejstříku najdeme slovo podstatně rychleji. Program Acrobat Reader hledá v souborech formátu PDF stejným způsobem. Buď musí prohledat celý soubor, nebo použije rejstřík slov (je-li k dispozici) a hledání se tím výrazně urychlí. Tento REJSTŘÍK dále nazýváme INDEX - ve shodě s terminologií programu Adobe Acrobat. Pro hledání v jednom souboru je obvykle zbytečné index vytvářet, Acrobat Reader soubor prohledá vcelku přijatelnou rychlostí. Velikou výhodou se stává použití indexu až při vyhledávání slova ve větším množství souborů najednou. Výhodou indexu totiž je, že jej lze vytvořit pro celou skupinu souborů. Navíc je program schopen vyhledávat nejenom jednotlivá slova, ale i celé fráze.

Elektronická verze časopisu Psalterium je distribuována ve formátu PDF. Kvůli možnosti pohodlného hledání v textu budou všechny ročníky Psalteria vybaveny Indexem. Každý, kdo používá elektronickou formu Psalteria, bude tedy schopen vyhledávat fráze v celé historii časopisu.

Pro názornost je níže popsáno, jak vyhledáme slovo „Petr“ v ročníku 2009. Popis platí pro Acrobat Reader 9.

Vytvoříme si na pevném disku svého počítače složku s názvem Psalterium. Do ní uložíme (nejlépe rovnou z webových stránek) všechna čísla Psalteria z roku 2009. Do této složky též vložíme index ročníku 2009 (např. soubor s názvem Psalterium-2009.pdx a složku s názvem Psalterium-2009).

1. Spustíme program Acrobat Reader.
2. Ve sloupci nabídky „Úpravy“ („Edit“) vybereme „Hledat“ („Search“). Objeví se okno vyhledávacího modulu nadepsané „Hledat“ („Search“).
3. V dolní části tohoto okna klikneme na text „Použít rozšířené možnosti hledání“ („Use Advanced Search Options“). (U starších verzí programu Acrobat Reader toto není třeba, možnosti hledání jsou vždy rozšířené.)
4. V okénku nadepsaném „Hledat v:“ („Look In“) kliknutím rozbalíme nabídku a vybereme „Vybrat Index“ („Select Index“). Objeví se okno s názvem „Výběr Indexu“ („Index selection“).

5. Klikneme na tlačítko „Přidat“ („Add“).
6. Najdeme indexový soubor (např. Psalterium-2009.pdx), označíme jej kliknutím a potvrdíme tlačítkem „Ok“.

7. Okno „Výběr Indexu“ („Index Selection“) zavřeme kliknutím na tlačítko „Ok“.

Pokud budeme chtít při dalším otevření programu opět hledat v ročníku 2009, stačí v okénku „Hledat v:“ („Look In“) zvolit „Nyní vybrané indexy“ („Currently Selected Indexes“). Vybraný Index zůstane aktivní, dokud jej v okně „Výběr Indexu“ („Index Selection“) neodznačíme. Příště již není nutno jej na disku hledat, v okně „Index Selection“ bude vždy zobrazen a můžeme jej opět označit (zaškrtnutím v přílehlém okénku). Vybrat lze i více indexů najednou (např. všechny ročníky časopisu).

Nyní již můžeme do okénka nadepsaného „Jaké slovo nebo slovní spojení chcete vyhledat?“ („What word or phrase would you like to search for?“) napsat frázi, kterou chceme v Psalteriu 2009 vyhledat, tedy slovo: „Petr“. Hledání spustíme kliknutím na tlačítko „Hledat“ („Search“). Výsledky hledání budou zobrazeny v okénku nadepsaném „Výsledky“ („Results“). Objeví se zde seznam všech Psalterií, která hledané slovo obsahují. Kliknutím na okénko označené + u názvu nějakého Psalteria se zobrazí výpis všech míst s hledaným výrazem uvnitř tohoto čísla časopisu (i s krátkým výpisem sousedních slov - to nám umožní lepší pochopení toho, co jsme to vlastně našli). Kliknutím na kteroukoliv nalezenou frázi bude zobrazeno příslušné místo Psalteria.

Ve vyhledávacím okně je možno nastavit i další volby, z nichž dvě jsou natolik potřebné, že je zde popíšeme. Dáme-li hledat slovo „Petr“, najde program také všechna slova, která posloupnost písmen „Petr“ obsahují a to bez ohledu na velikost písmen (např. i slovo „petrklíč“). Pokud tomu chceme zabránit, zaškrtneme „Pouze celá slova“ („Whole words only“). Poté bude program hledat pouze slova, která délkou přesně odpovídají zadání. Zaškrtneme-li navíc ještě „Rozlišovat malá a VELKÁ“ („Case-Sensitive“) vyhledá program pouze slova, které uspořádáním velkých a malých písmen přesně odpovídají zadané frázi, tedy pouze slova „Petr“. Další možnosti si pilný uživatel již snadno propátrá sám.

Jan Otcovský

Vespero della Beata Vergine Maria

aneb 400 let Jubilea Nejslavnějších Nešpor Dějin

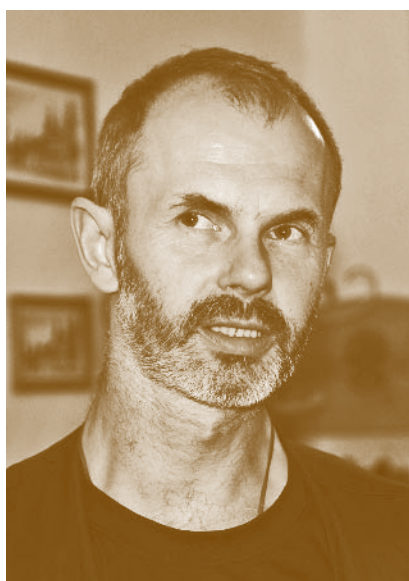
Letos slavíme důležité výročí: 400 roků tištěné existence nejslavnějších hudebních nešpor všech dob. Jubilují slavné „Mariánské nešpory“ od „*Imperatore della Musica*“ – „Vládcé Hudby“ Claudia

Monteverde z roku 1610. Jen jako připomínka co to nešpory jsou, připomenutí, že je to předposlední večerní modlitební zastavení tzv. „Breviáře“. Recitovaná nebo chorálně zpívaná forma užívaná od počátků křesťanské éry dostala koncem 16. století rychle jiný směr a podobu. Snaha o porozumění obsahu žalmů, do té doby často mechanicky drmolným (jak stále živá praxe! :-), navíc v latině, přinesla své plody na začátku 16. století pokusem o překlad, či lépe „parafrázi“ žalmů ve skupině katolíků ve Francii. Ale dobře odhadnuta, byla okamžitě s obrovským úspěchem „uchvátna“ protestanty všech ritu a závratně rychle překládána a zhudebňována v komorně laděné, intimní písničky v národních jazycích. Samozřejmě paralelně existovaly vedle prostých zpracování i zpracování velmi rafinovaná, ale i například jen čistě instrumentální. Žalmy se doslova přes noc staly hity. Bohu díky!

V prostředí katolickém se také zpívaly a zpívají tato zpracování, ale i jejich protějšek - vybrané žalmy nešporní (někdy jen vybrané části žalmů s doplněnou doxologií „*Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto...*“ atd.) také prošly změnou. Pozorní pozorovatelé postřehli, jak mocným prostředkem v rozvoji citů, tedy i zbožnosti, je Muzika. Jako houby po dešti tiskárny produkují ohromující množství různých sbírek těchto skladeb

pro „figurální“ – tedy „i nástroji ozdobené“ provádění nešpor. Jedním z prvních, kdo naznačil poměrně podrobně prokomponovanou tištěnou formu nešpor, byl slavný Claudio Monteverde, bývalý zpěvák a violista mantovského vévody, nyní hledající jinou, lépe placenou práci. Celou sbírku skladeb obsahující skladby pro „mariánskou“ mši a „mariánské nešpory“ věnoval tehdejšímu papeži. Snad byla přijata s vděčností, ale kapelnické místo autorovi nezajis-

tila. O tři roky později se Monteverde stal kapelníkem chrámu Svatého Marka v Benátkách, kde setrval až do své smrti v roce 1643. Ale historii nešpor hudební badatelé dnes vidí ještě v trochu starší době. Velmi pravděpodobně skladby později zařazené do „mariánské“ sbírky sloužily v Mantově, ve dvorním kostele Svaté Barbary. Nešpory pro Svaté Ženy-Mučednice totiž používají stejných žalmů, Magnificat, někdy i dalších částí. Katolické nešpory se „zatoulaly“ ale i na sever, do země protestantských, kde uctívání Panny Marie probíhalo podle trochu jiných pravidel (pozor! mariánský kult tehdy nebyl výhradně katolickou záležitostí!), a tak najdeme například „litanií“ – „*Sonatu sopra Sancta Maria*“ přepracovanou celou jako litanii k Duchu Svatému...

Jak takové nešpory vlastně v 17. století vypadaly, zněly? Nešpory byly vždy především stovební modifikovanou podle potřeb liturgie a možností aktuálního ansámblu. Neexistuje

tedy žádná „závazná“ a jediná správná podoba, ve které by například i slavné a do značné míry „prokomponované“ nešpory z roku 1610 od Claudia Monteverde musely vždy zaznívat. V tehdejší době bylo zvykem figurální nešpory kombinovat z různých zdrojů, různých zpracování různých autorů tak, aby liturgicky dávaly smysl. To jest, aby správný text adekvátním způsobem zpracovaný, mohl ve správnou chvíli zaznít na správném místě. Když se nesešlo dost muzikantů nebo zpěváků, byl žalm z velkého obsazení redukován nebo zkrátka nahrazen zpracováním jiným, v obsazení dostupným. Pokud to ještě nešlo jinak, byl žalm zazpíván způsobem tzv. „falsobordonu“, tedy ozdobenou recitací, a to sborově nebo sólově s akordickým doprovodem, nebo prostě chorálně (například v některé „medicejské“ edici). Pokud ani to nebylo možné, stačilo, když někdo „*cum voce clara*“ – „jasným hlasem“ – žalm polohlasně recitoval a varhaník zatím hrál nějaké zpracování stejného žalmu na varhany. Jak vidíme, možností více než dost. Navíc každému z pěti žalmů nešpor (šestý, tedy vlastně prvním je zvolání „o pomoc“ vzaté ze žalmu 69: „*Deus in adiutorium*“) předchází vlastní antifona, tedy věta „aktualisující“ text žalmu k tomu kterému svátku. Stejná antifona se buď opakovala i po žalmu, nebo byla nahrazena jiným zpracováním, nebo dokonce jinou skladbou. Takové skladby v motetové formě (ale barokní, tedy koncertantní nebo i sólové podobě) Monteverde také doplnil do svých nešpor. Jsou to skladby „*Nigra sum*“, „*Pulchra es*“, „*Duo Seraphim*“, „*Audi Caelum*“. Neznamená to ale, že by tam nepatřily ještě skladby další... Ze „závazných“ jsou to především Hymnus „*Ave Maris Stella*“ a „*Magnificat*“. Ten má také svou vlastní antifonu před a po. Antifony byly obvykle zpívány chorálně, ale také to není jediná možnost, jak je provádět. Nešpory nezbytně doplňují chorální recitace (Capitulum, Oratio), „veršíky“ a jejich odpovědi, varhanní nebo instrumentální předehry, mezihry, dohry. Někdy se nešpory dokonce spojovaly v jeden celek s následující poslední „hodinkou“ breviáře, takzvaným „kompletářem“, který se ale naopak někdy zkracoval. Pak tedy ještě přibyla mariánská antifona („*Salve Regina*“, „*Regina Coeli*“ atd., podle liturgické doby), mariánská orace a veršik.

pokračování na straně 17

Uměřenost a řád

Před 50 lety zemřel architekt Břetislav Štorm

Prátele a teoretiky byl Břetislav Štorm (1907-1960) nazýván posledním gotickým rytířem, sám sebe v biograficky laděných prózách charakterizuje jako „vyslance čtrnáctého věku“, „herolta“ a „poutníka“. Svým založením byl Štorm především architekt, směřující k pevnému vnitřnímu řádu pravého stavitelství – tuto stavebnost pocítujeme v celém jeho díle.

Smysl pro řád a uměřenost a hluboce prožitý dar křesťanské víry se u Štorma projevoval již od konce 20. let v básních a recenzích, v novelách i drobných prózách, v polemice s modernismem, ale také se odrážel v černobílé kresbě a grafice, v úpravě krásných knih, v heraldické a hagiografické kresbě, v užitém a liturgickém umění, v architektonických návrzích a realizacích, při renovaci památkových objektů nebo koncepcích zámeckých zahrad.

Štorm považoval modernismus a avantgardu za plod vyprázdněného 19. století. Odmítal nahrazení uměleckého výrazu duchovního principem národním, kritizoval neogotický romantický kých a účelový historismus. Nenavrhoval (především v architektuře) návrat ani k dramatickému baroknímu výrazu, k jeho velkoleposti a náboženské expresivitě, ani k hluboké spiritualitě doby románské. V jeho prózách a básních však přesto nalézáme ohlas barokní literatury, množství odkazů a skrytých významů. Posledním obdobím, ve kterém se spojoval řád duchovní s řádem umělecké tvorby, byl pro něj středověk.

Nevyjadřoval se přímo k teologickým otázkách, hlásil se však k myšlení sv. Tomáše Akvinského. Kriticky psal o malé schopnosti a ochotě katolických duchovních rozpoznávat uměleckou hodnotu, o převažující povrchní praxi. Odmítal spojovat uměleckou tvorbu s dobovou sociální a politickou situací, vymezoval se vůči nastupujícímu liberalismu první republiky.

Břetislav Štorm se narodil se 21. června 1907, v letech 1925-1931 studoval na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství v Praze, byl žákem architekta a urbanisty Antonína Engela. Od 20. let se věnoval knižní grafice a ilustraci, úzce spolupracoval s nakladatelstvím Ladislava Kuncíře. Psal básně, povídky, eseje, recenze, výtvarné kritiky a odborné stati. Od r. 1926 přispíval do časopisů Rozmach, Řád, Archa, Na hlubinu, Akord, Obnova ad.. Od 20. let se také zabýval heraldikou, napsal několik

zásadních knih: Znaký a znamení stavu kněžského v zemích českých (1929), Patero zemských znaků (1934), Úvod do heraldiky (1940), uspořádal a částečně redigoval šest ročníků Erbovních knížek (1935-1940).

Čtenářům prózy a historikům je znám jako autor např. knih Vladařství Růže (1937), Soví hrad (1943), Dobrý rytíř (1946), Stará kapitula (1946), kunsthistorikům se vybaví řada úvah: Liturgie a umění (1935), Umění ve službě Boží (1936), Umění v liturgii (1940), Nepotřebnost modernosti (1940), Hodnota uměleckého díla, Architektura a pokrok, Liturgické umění (vše 1941), Ročenka pro liturgické umění na rok 1941. Architekti vzpomenu na jeho návrhy sakrálních staveb (kostely, hospic sv. Lazara, kartouza, Boží muka), náhrobků, na úpravy domů; bohužel jen málo z nich se realizovalo. Za války se B. Štorm věnoval také uměleckému řemeslu, navrhl řadu liturgických předmětů, drobných heraldických šperků, intarzií a textilií. Krátce po skončení války se začal soustavně zabývat památkovou péčí. V 50. letech se tvůrčím způsobem podílel mj. na vnitřní úpravě

a instalaci hradu Karlštejn (1956), obnově hradů Kost (1955) a Švihov (1948-1953), Buchlov (1956), Krivoklát (1954), Boskovice (1953), Žleby (1957), zámků v Bechyni (1951), Horšovském Týně, Chlumci nad Cidlinou (po r. 1945) a Roudnici nad Labem (1958).

Architekt Břetislav Štorm zemřel 11. února 1960, jeho klíčový text o smyslu památkové péče „Základy péče o stavební památky“ byl v roce 1965 vydána posmrtně (znovu až v r. 2007). Jeho dílo jako celek bylo dlouho téměř neznámé. Představil se za života výstavou v r. 1937, později pak menšími expozice v r. 1988, 1996 a 2005. Až v jubilejním roce 2007 bylo péčí jeho syn arch. Vojtěcha Štorma uspořádáno několik průřezových výstav. (Podrobné heslo je možno najít na Wikipedii.)

Z teoretického díla arch. Břetislava Štorma jsem vybrala několik ukázek z přelomu 30. a 40. let, týkajících se stavby kostelů a jejich liturgické funkce.

Jarmila Štogramová

KOSTELNÍ STAVBY

Moderní stavitelství má jen jediný cíl: sloužit tělesným potřebám člověka. Nejvýznamnější starostí architektů jest opatření lidem zdravé a pohodlné bydlení, vzdušné a prostorné shromažďovací síně, organizovat osídlení s bezpečnými cestami, hřišti, lázněmi a zábavními podniky. Nezáleží na tom, jaké ovoce až dosud přineslo toto úsilí; prudký rozvoj soudobé architektury nelze, jak se zdá, zadržet úvahami o důsledcích pokroku stavebního. Záleží však velice na tom, z jakého duchovního prostředí vyrůstá tato nová architektura, nemá-li jiného cíle než sloužit tělesným potřebám člověka, nebo, ozdobněji řečeno, prospěchu lidstva. Již sám smysl tohoto zacílení dává tušit prostou jednoduchost duchovních sil, které ovládly soudobé stavebnictví. Jsou ohraňovány starostlivou péčí o tento hmotný svět a jediné světu a věcem světským slouží. Není tu místa pro věci neměřitelné.

Není tedy div, že úkol trochu zvláštní nutí moderního architekta k dosti chmurným úvahám o tak řečeném architektonickém problému. Takovým problémem stal se od nedávné doby kostel.

Někteří architekti zjednodušili si otázku podstatně a řešili kostelní stavbu jen jako prostor pro liturgické divadlo. Vzali na vědomí hmotné projevy liturgických úkonů jako každou jinou činnost lidskou, nebadajíce o jejich smyslu a účincích nadpřirozených.

Druzí dospěli k naprosto poctivému přesvědčení, že kostel není vhodným námětem pro moderního architekta, ježto se protíví základním poučkám novodobé tvorby stavební a odmítli stavbu kostelní jako věc, která pro život Nového člověka nemá význam. Takové doznání, ač svrchované vzácné, má značnou cenu, neboť rázem odstraňuje velmi tíživý a mnohými rozpaky provázený „problém moderního kostela“. Moderní kostel jest tedy monstrum. Moderní architektura nezná kostel, budovu, která neslouží tělesným potřebám člověka.

Toto poznání má své závažné důsledky. Stojíme prostě před skutečností, uvědomíme-li si, že uprostřed obce věřících našich dní doposud stojí kostel naplněný liturgickým životem. Není to prázdná budova, postavená nazdařbůh pro nic a za nic, nebo veřejná síň pro shromažďování bezbarvého obecnictva, hodlajícího vyslechnout poučnou nebo zábavnou přednášku. Nesmíme však přehlížeti důležitou okolnost, že kostel s obcí věřících i jeho stavitel stojí vně moderního světského úsilí s novou architekturou. Kostel tedy nemá s novou architekturou nic společného a není tudíž příčin, proč by se měl podobati něčemu jinému než sám sobě. Zejména zbytečná je snaha používat zásad moderního stavitelství a moderní architektury především při stavbě koste-

la. To je asi tolik, jako bychom chtěli, aby kabaretní zpěvák naráz pěl za doprovodu andělské hudby.

Stavitel kostela nenalézá dnes opory v okolním světě. Všechno musí dělati sám, odkázán jen na své znalosti technické a těžce z hlubokých zdrojů liturgie. Zdá se, že je jednoduché udělati kostelní věž, kostelní dveře, kostelní lavici. Ale to všechno nemá nic společného s věží hasičskou, dveřmi k bernímu úřadu, lavicí v sadu. Stavba kostelní věže ovšem musí býti přiměřeně vysoká, aby na ní mohly být s prospěchem zavěšeny zvony, dveře musí být bytelné, aby se do kostela nikdo nevloupal, lavice musí mít své míry, aby se v ní dalo sedět i klečet. Ale to jsou všechno jen samozřejmé věci vedlejší, které stojí úplně ve štítu svrchované souhry služby liturgické.

Neleží tedy staviteli kostela tolik na srdci, aby vytvořil moderní stavbu, protože k tomu není rozumného důvodu. V liturgii Církve nic se nezměnilo, proto nemusí být převrácen nebo přehodnocován kostelní prostor a jeho podrobnosti. Staviteli kostela je také lhostejno, jakých stavebních hmot užívá. Dává ovšem přednost hmotám spolehlivým a vyzkoušeným, konstrukcím přesným a jasným. Posléze neusiluje o žádný sloh. Sloh jeho je prostě liturgický. Připomíná-li jeho stavba někdy tvary historické, je to spíše proto, že si ověřil jejich platnost i v době současné. A konečně si nemyslí, že kostel je stavba, na které by mohl vyzkoušet své nadání. Neukazuje před tvář Boží, co umí, ale slouží u vědomí své nedostatečnosti...

CHVÁLA OBYČEJNOSTI

Správná nebo spravedlivá míra jest prvním a největším zákonem stavitelství... Stavitelství správné míry má ovšem dvě zarmocující vlastnosti. První z nich vzbuzuje nelibost u podnikatelů staveb, protože správná míra žádá, aby při stavbě nebylo užíváno všelijakých odpadků a pahmot, druhá pohoršuje vynálezce slohu, protože na stavbě podle míry není pranic zvláštního nebo odlišného, mohutného nebo geniálního.

Stavitelství ovšem neopývá velkolepostí myšlenky, neudivuje, nekáže ani nevěští. Cit pro správnou míru dovoluje zplodit jen dílo obyčejné, nenápadné, dílo, které nestojí za zmínku v průvodcích, ani není důležitým mezníkem. Ale právě takových děl je nám dnes svrchovaně potřeba, protože jsme už dospěli tak daleko, že pro samé mezníky už ani není vidět pole.

Tuto zásadu obyčejnosti musíme zdůraznit především při stavbě kostelů. Je přece přespříliš dobře známo, jak se stavební odborníci s chutí vrhají na „problém stavby sakrální“, doufajíce zplodit monstrum, nad kterým rozum lidský nepochybně ustrne. K tomu však kostel není. ...

Vzpomínám na jeden jarní den, když jsem poprvé spatřil Kostomlaty pod Řípem. Z věnce přísných sedlových střech selských stodol zvedal se pahrbek s románským kostelem a věží pokrytou červenou bání. Stodoly a kostel – nic víc nebylo vidět z obce, která, jak jsem později poznal, uvnitř ztrácela všechnu svou vnější vznešenost.

Architektura století dvanáctého a prosté stavitelství století devatenáctého stály tu vedle sebe jako by ani nebylo rozdílu věků, jako by obojí patřilo ode dávna k sobě. Zbylo nám dnes jen to obyčejné stavitelství, jehož svrchovaným tvůrčím projevem neporušeným zmatkem věků je stodola. Jaká krása nepředstírané jednoduchosti z ní září! Jsou to jen čtyři zdi se štíty, na kterých sedí sedlová střecha. Uprostřed podélných zdí jsou vrata široká a vysoká, segmentem překlenutá, vedou na mlat. Nad mlatem je patro, krov má čtyři plné vazby, zajištěné v podélných zdích opěrnými pilíři. Plochy stěn dělí úzké otvory průdůchů.

A nyní se podívejme, nehodí-li se tato stavba pro kostel. Prodlužme stodolu o jedno pole střešní vazby pro kněžiště, zazdíme vrata v podélných zdích a ponechme jen přiměřené dveře, opatřme budovu okny, na střechu posadíme přístřešek pro zvony a na západní štít vztyčme kříž. Tato stavba se ve všem podobá stodole, ale je to kostel. Posvátná liturgie nežádá v podstatě víc. To jen my trpíme předsudky, že kostel bez zlatých ozdob, bez mramorů a barevných oken není dost důstojný. Je ovšem, pravda, že kostel, který jsme postavili vedle stodoly, není více dominantou, není budoucí obdivovanou památkou, ani rejdištěm samolibosti výtvarné. Nic zvláštního na něm není, nic velkolepého. Každá doba dává Bohu, co má nejlepšího. Nenašeptávejme si, že jsme schopni projevů vyšších, nic nemáme a nic neumíme. Všechno ostatní je faleš a přetvářka.

Bůh nepotřebuje naši dětinskou techniku a nežádá, abychom mu obětovali desátek z pokroku. Nežádá, abychom mu obětovali částku své studené nádhery bankovních paláců. Bude mezi námi přebývat i v domě neobyčejnějším a odpustí nám, že nemůžeme a neumíme stavěti jinak než obyčejně. Toto upřímné a poctivé poznání má větší cenu než předstírání velikosti.

Stavitelství je jen dokonalá obyčejnost: obyčejnost měli bychom si zvoliti za cíl svého života. A proč, ptáte se? Jsme příliš nedůtkliví na svou výjimečnost, kdekdo touží nějak se proslavit. Básníci píší mohutné (tj. tlusté) romány, essaisté, polemikové a dějepavci umění vymýšlejí nejpodivnější paradoxy, architekti udivují odvážnými projekty, živnostníci bičují obchodní obrat do nemožnosti. Není správné míry, protože se nikdo neumí spokojit s obyčejností. ...

Břetislav Štorm

Convivium MMX

15. – 22. srpna 2010 Nové Hradky

„Zpívejte s námi, zpívejte vroucně, povzneste se z denního rmutu k Bohu, jenž je Světlo i Dobro samo, jenž nás posílí, občerství i posvěť. Do svého zpěvu vložte svůj cit, svou lásku, důvěru i prosbu. Kdo umíš dobře zpívat, zpívej nahlas, kdo méně umíš, zpívej polohlasně a podle druhých, aniž bys je předstíhal. Vždy však stejně vroucně, neboť hloubka tvého citu se projevuje v tvém nitru, nikoli v síle a hlasitosti tvého zpěvu. Zpívejte všichni!“ (Zpěvník velehradský)

GREGORIÁNSKÝ CHORÁL

Dom Yves-Marie Lelièvre – mnich-benediktin, do kláštera sv. Petra v Solesmes ve Francii vstoupil v r. 1993, když opustil dráhu profesionálního violisty v symfonickém orchestru. V roce 2004, po odchodu Dom Jean Claira do kláštera St Benoit-du-Lac, převzal vedení tamní mnišské scholy. Povede pokročilé choralisty, ale i začátečníci se s jeho výukou setkají. Vedl seminář na Conviviu 2008 v Králíkách. Prosloví několik přednášek o historii a semiologii chorálu.

Jiří Hodina je předním českým odborníkem na gregoriánský chorál, aktivním hudebníkem se širokým záběrem od staré hudby až po aranžmá lidových písní. Vystudoval dirigování gregoriánského chorálu na Conservatoire de Paris a je jedním ze zakládajících členů souboru Schola Gregoriana Pragensis, kde působil 15 let. V roce 1997 založil ženský vokální soubor Schola Benedicta. Je členem souboru Choeur Grégorien de Paris (sbor a známá chorální škola s počátky v 70. letech 20. století spojenými s Olivierem Messiaenem). Je jedním ze zakladatelů Českomoravské hudební společnosti (dnes Čechomor); posléze založil vlastní skupinu Marcipán, která se věnuje interpretaci českých a moravských lidových písní. Jiří Hodina vede gregoriánský kurs Convivia (kterému předcházela v roce 2003 gregoriánský seminář Canta et Ambula) od samého začátku.

VARHANNÍ TŘÍDA

Martin Poruba je v současné době varhaníkem a sbormistrem v kostele sv. Jiří ve Freisingu v Německu. Studoval hru na pozoun a klavír na Konzervatoři v Ostravě, poté v letech 1973-1980 hudební a divadelní vědy na UK v Praze. V době studia byl varhaníkem v Hlučíně, v Praze u sv. Tomáše a sv. Mikuláše na Malé Straně. Od r. 1981 studoval v Mnichově katolickou církevní hudbu na vysoké škole hudební, od r. 1989 tamtéž vyučuje hudební teorii (harmonii a kontrapunkt). V letech 1994-1999 byl dómským kapelníkem v chrámu sv. Víta v Praze. Je členem sboru Amici musicae antiquae, který se věnuje provozování hudby 14.-16. století.

Povede varhanní seminář zaměřený na techniku variací v literatuře pro klávesové nástroje a její využití v liturgické varhanní hře (A. de Cabezon, G. Frescobaldi, J. J. Froberger, J. S. Bach, L. van Beethoven, R. Schumann).

HLASOVÉ PORADENSTVÍ

Veronika Höslová studovala 6 let po absolvování hudebně-pedagogického oboru na PF UK v r. 1989 soukromě zpěv u prof. Marie Urbanové. Působila v souboru Musica Fresca, Linha Singers, spolupracovala s loutnistou Přemyslem Vackem

na koncertech anglické a italské renesanční hudby a dodnes působí v Pražském rozhlasovém sboru. Příležitostně účinkuje jako sopranistka v souboru Gutta musicae. Je spoluzakladatelkou chlapeckého sboru Pueri Gaudentes. Od r. 2001 je profesorkou intonace a sluchové analýzy na Pražské konzervatoři. Povede kurs individuální hlasové výchovy, nácviku rozezpívání a hlasového poradenství.

VÍCEHLASÁ SBOROVÁ TŘÍDA A TŘÍDA FALSOBORDONŮ

Stanislav Předota vystudoval sólový zpěv na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích (obor učitelství zpěvu na LŠU) a na pražské Akademii múzických umění. Zájem o historickou hudbu jej přivedl nejprve do českobudějovického souboru Dyškanti, zaměřeného na renesanční polyfonii, poté do souboru Musica Antiqua Praha. Je členem (a jedním ze zakladatelů) ansámblu Schola Gregoriana Pragensis. V letech 1998-2008 vedl vlastní soubor Fraternitas Litteratorum, specializovaný na vokální polyfonii 15.-16. století z českých archivů. Je zván ke spolupráci i jako sólový a ansámblový zpěvák (např. Musica Florea, Douce mémoire, Teatro lirico, Collegium 1704). Příležitostně se věnuje též opernímu repertoáru (např. Monteverdiho L'Orfeo; Národní divadlo Praha, 2007) a písňové literatuře. Povede dopolední 4hlasé sborové zpívání a třídu věnovanou nácviku zpěvu falsobordonů.

Ve vícehlasé třídě se budeme prakticky zabývat využitím chorálu v renesanční polyfonii: jednak chorál jako cantus firmus, jednak střídání chorálních veršů s polyfonními (např. hymny, které pak uplatníme při závěrečných nešporách).

Terry Francois (nebo Thierry Fred Francois) se narodil ve Francouzské západní Indii. Dirigentem kostelního sboru se stal v 16 letech. Hudbu studoval na Jamajce, Trinidadu a v USA. Od r. 1995 bydlí v Paříži, příležitostně zpívá se slavným souborem Golden Gate Quartet, založil vlastní Gospel Choir Workshop a TF Gospel Singers. Gospely a spirituály učí doslova po celém světě.

Thierry se letošního Convivia zúčastní jako frekventant v chorální třídě a odpoledne povede rekreační zpívání s repertoárem spirituálů a gospelů.

DOPROVODNÝ PROGRAM

Vedle práce v seminářích jsou pro Vás připraveny ve večerních hodinách přednášky, následně dva až tři koncerty duchovní hudby. Po večeri jsou možné další osobní konzultace. Rádi se Vám budeme věnovat. Během týdne bude jedno odpoledne volné na relaxaci a výlet po okolí.

Dětský program

Po celou dobu seminářů se pokusíme zajistit program pro vaše děti od cca 3 do 10 let, avšak budeme jej organizovat až podle počtu přihlášených dětí.

Přihlášky

a podrobné informace najdete na webových <http://www.convivium.cz/2010>

-jš-

Zajímavá příležitost k poznání starých liturgických zpěvů

O povrchnosti toho, co se často skrývá pod termínem ekumenismus, jsem se několikrát v tisku zmínil, např. na straně IV přílohy Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu (8) k číslu III/2008 časopisu Psalterium, kde jsem také poukázal na bohatství hudby, která antagonismy mezi křesťany různých církví už mnoho století otupuje, aniž by destruovala pravdy víry. A tak jsem v článku Svátí mezi hudebníky, který na stránkách 10-11 téhož čísla uvedenou přílohu obklopuje, psal nejen o světcích-hudebnících římskokatolické církve, ale i o těch, o nichž jsem věděl, že jsou uvedeni v liturgických kalendářích východních církví, konkrétně o svatých hudebnících byzantských, arménských a syrských. Článek podnítl další téma pro pražský soubor Musica Poetica, a tak v koncertní síni Atrium byl v únoru 2010 uspořádán pořad s názvem Svátí mezi hudebníky – hudebníci mezi svatými. A tento název dal impuls myšlenky, že by spolupráce mezi hudebníky vztahenými k církvím s apoštolskou posloupností neměla zůstat jen na těch hudebnících, co už patří na Boha, ale měla by být rozšířena o spolupráci těch, kdo na tento stav teprve čekají.

A tak bylo s občanským sdružením Damaskinos domluveno, že 9. června 2010 bude prezentován v pravoslavném chrámu Zvěstování přesvaté Bohorodice v pražské ulici Na Slupi (starší pamětníci ho znají pod názvem kostel Panny Marie Na trávníčku) pořad se stejným názvem, avšak tak, že latinské zpěvy přednese Musica Poetica, řecko-byzantské zpěvy členové sdružení Damaskinos a arménské zpěvy arcijáhnen arménské apoštolské

církve Haig Utidjian, který v naší zemi už přibližně deset let sídlí a pracuje jako dirigent a sbormistr několika českých hudebních těles. Idea byla perfektní: takové rozvržení zpěvu je nejautentičtější možností prezentace u nás – Řekové a vážní zájemci o řeckou kulturu provedou to řecko-byzantské, Armén provede to arménské a Češi, po léta zabydlení v oblasti s bohatou latinskou tradicí a – ve srovnání s mnoha jinými Čechy – s touto tradicí stále ještě důvěrně srozumění, zazpívají to latinské.

Vystoupení organizovalo sdružení Damaskinos a konalo se pod záštitou Jeho Blaženosti Kryštofa, arcibiskupa pražského, metropolity Pravoslavné církve v českých zemích a na Slovensku. Zahájil je blok řecko-byzantských zpěvů, provedených trojicí členů sdružení Damaskinos, a to tak, že melodii zpívala velmi pěkným hlasem sólistka Olga Krumpholzová a doprovázeli ji isónem dva muži, z nichž jeden, Marios Christou (lze říci spiritus agens sdružení Damaskinos) výborně polohu isónu vedl ve stylu autentických řeckých zpěváků, takže i poslouchající členové souboru Musica Poetica, kteří o isónu přece jen něco vědí, byli s překvapením opět poučeni.

Jako první zazněla úvodní óda Kánonu o posledním soudu, což je z hlediska své geneze výjimečná skladba, a proto si zaslouží, aby o ní bylo řečeno více. Rytmus řecko-byzantské poezie podléhá totiž odlišným pravidlům než rytmus poezie české, latinské ba i starořecké (homérské) – neopakuje totiž stereotypně trocheje nebo jindy dakty-

ly (případně spondeje apod.), nýbrž je různě promíchává, a rytmus neváže ani důsledně jen na přízvuky ani důsledně jen na délky, nýbrž kombinuje přízvuk i trvání v dosti propracovaných arabských. A aby toho nebylo málo, tak každý verš může mít rytmus jiný. Nám taková poezie připadá téměř jako próza, dokud nezjistíme, že příslušný rytmický vzorec je důsledně dodržován např. ve verších téhož pořadí v každé strofě. Když v posledních třech stoletích před Kristem překládali židovští učenci v Alexandrii Starý zákon do helénistické řečtiny, jistě je nenapadlo, že texty plodu jejich práce – známé Septuaginty – budou někdy zhudebněny od nějakých křesťanů. Přeložili i chvalozpěv, který zazpíval Mojžíš po přechodu moře a záchraně od faraónova vojska, a ten beze změny vzal o víc než šest století později svatý Ondřej Krétský jako jednu strofu úvodního úseku (tzv. ódy) kánonu (souboru ód, viz např. str. 10-11 v čísle 3/2008 Psalteria). Řecké přízvuky a délky, jakoby náhodně uspořádané překladem z hebrejštiny, se tím pádem stal závažným rytmickým vzorcem pro další strofy, které sv. Ondřej Krétský složil a – jak bylo tehdy běžné – i zhudebnil. A o dalších téměř dvě stě let později tentýž úsek Septuaginty, jeho rytmiku a melodii sv. Ondřeje vzal jako základ úvodní ódy nového kánonu sv. Theodor Studijský pro svůj kánon o posledním soudu; text osmi strof ódy vyjadřuje hlubokou bázeň přecházející v hlubokou naději, kterou prochází člověk při posledním soudu, a ústí v poslední strofě v radosti nad přijetím mezi spasené,

sv. Theodor Studijský

sv. Gregor z Nareka

sv. Tomáš Akvinský

vyjádřené „zpěvem vítězství“, totiž tím zpěvem od Mojžíše. Vedle hlubokého teologického obsahu jde tedy o hymnografické dílo vynikající geneze a s ničím srovnatelné formy.

Autor dalšího zpěvu – orientovaného na narození Krista jako Bohočlověka – sv. Romanos Melodos, je ctěn východními křesťany (nejen řeckými) vědomě jako ochránce hudebníků a zvláště zpěváků. Pak následoval úvod (Prooimion) k Akathistu, napsaný cařihradským patriarchou sv. Germanem, který členové sdružení Damaskinos zpívali nejen s isómem, ale dle nápěvu používaného v jedné z oblastí Řecka, takže ti, kdo znali podobný nápěv, který používá Musica Poetica (např. členové tohoto souboru), si mohli živě uvědomit konkrétní detaily k výkladu archimandrity Ireneia Totzkeho na setkání českých a německých křesťanů v Niederaltaichu v roce 1991 o tom, jak se variace tohoto nápěvu studují ve vztahu ke geografické identifikaci.

Stejným stylem byla provedena i závěrečná ukázka bloku řecko-byzantských zpěvů, a to první óda velikonočního Zlatého kánonu sv. Jana z Damašku, tedy všestranného světce – teologa, básníka, skladatele ba i muzikologa – který je i jako hudebník na Východě ctěn stejnou měrou jako sv. Romanos Melodos.

V následující – arménské – části koncertu zastoupila Haiga Utidjiana, který byl svým zaměstnáním vázán dál od Prahy, sólistka souboru Musica Poetica Jarmila Ebenhöchová, a seznámila publikum s dvěma taghy od sv. Řehoře z Nareka (Grigora Narekaciho), u něhož jsme nedávno s dalšími Armény vzpomínali tisíc let od jeho úmrtí. V jeho době, kdy už byla pravidla pro výběr liturgických textů fixována, představovaly taghy jakousi duchovní ale neliturgickou hudbu a až během dalších století byly integrovány do eucharistické liturgie. Jde o velmi ozdobné a melodicky i rytmicky složité (s pomocí moderní terminologie nepřesně nazvané koloraturní) zpěvy. Posluchači slyšeli tagh Tiramair (tj. Bohorodička) o Panně Marii trpící při pohledu na Krista umírajícího na kříži a tagh Havun, havun, (tj. Pták, pták), v němž je použita typická arménská metafora Krista, totiž mytický, neskutečně krásný pták.

Latinská část byla složena z hymnů a sekvence Lauda Sion od sv. Tomáše Akvinského. Výběr skoro jen na hymny byl omezen proto, že drtivá část latinských liturgických zpěvů má texty z žalmů a autoři příslušných latinských melodii jsou neznámí (i pokud jde o jejich konkrétní zařazení mezi svaté). Na programu byly dva z liturgických hymnů od Venantia Fortunata z konce 6. století, a to Crux fidelis (o Kristově kříži) a Salve festa dies (velikonoční). Jejich společným aspektem není jen jejich tvůrce, ale i pro latinské hymny výjimečná vlastnost, totiž refrény, a jejich odlišujícím aspektem je,

že první z nich je v ryze přízvukně trochejské prozodii, zatím co druhý je v časoměrném elegickém distichu, o němž si mohou čtenáři něco pamatovat ze školy, když četli úvod ke Kolárově Slávy dceři. V elegickém distichu byla i další ukázka, a to hymnus Gloria, laus et honor napsaný v karolinské epoše orleánským biskupem sv. Theodulfem a zpívaný do dnešní doby na Květnou neděli. V závěru zazněly dva zpěvy sv. Tomáše Akvinského, a to známý eucharistický hymnus Pange lingua a výše zmíněná – také eucharistická – sekvence Lauda Sion.

První slova elektronického oznámení o pořadu byla „Pozvánka na komentovaný koncert“ a poslední slova byla „Provedení každé skladby bude uvedeno výkladem, ve kterém prof. dr. Evžen Kindler seznámí posluchače se skladbou samotnou a jejím autorem“. Komentář byl nutný, neboť uvedené skladby ani jejich formy, kontext a autoři nejsou v takovém povědomí jako např. skladby 18. století. Některé z komentářů byly přeneseny i do této zprávy.

Čtenářům Psalteria snad ani nemusíme dodávat, že koncert vzbudil zájem o to, aby podobné akce byly pořádány i v budoucnu.

Evžen Kindler

OBOROH - VE VĚCI PROBUZENÍ

Album „Ve věci probuzení“ není samozřejmě žádnou polemikou se známým jehovistickým časopisem. Jde o stav, kdy člověk ví, že spí, což znamená, že už vlastně nespí, ale právě to ještě neví. Název je jeden z veršů, který posluchač, pokud bude poslouchat pozorně, nepřeslechne.

Slávek Klecandr: Ale to pořad neodpovídám na otázku "o čem deska bude". To není snadné...

Asi se dá říct, že o něčem neuchopitelném (rád bych, aby to tak vyznělo). Ať už je to ten stav mezi spánkem a bděním (viz první odpověď), nebo cokoliv podstatné, co nás zjevně přesahuje, inspiruje, všemožně ovlivňuje, ale co nedokážeme pojmenovat. Občas se to trochu povede metaforou nebo podobenstvím.

Texty jsou (jak je u Oborohu obvyklé) ovlivněné Biblií a křesťanstvím, ale (jak je rovněž obvyklé) nejsou ani v nejmenším programově křesťanské. Jde spíš o několik "odrazů myslí" jednoho křesťana, který má nedůvěru k hoto- vým odpovědím a který se i po padesátce má stále na co ptát, aniž věří, že se do smrti skutečně hotové odpovědi, po níž touží a neuměle i pátrá, dočká. A lepší už to nebude.

Vydavatel Indies, cena 300 Kč

Oboroh - Slávek Klecandr, Roman Dostál, Jaroslav Jetenský, Libor Ježek
www.oboroh.cz

15. AUDITE ORGANUM

Znamení a světově uznávaný americký varhaník John Scott potvrdil svoji účast v Praze. Jeho vystoupení zahájí 5. srpna jedinečnou hudební přehlídku, kterou pořádá Svatojakubské Audite Organum (Poslouchejte varhany) v bazilice svatého Jakuba v Praze. Sérii 8 koncertních večerů uzavře 23. září neméně slavný Američan James Kibbie.

(Praha, 22. dubna 2010) – Největší varhany v Praze i v Čechách ovládnou během srpna a září nejlepší varhaníci z celého světa. Přijedou interpreti z USA, Japonska, Francie a Slovenska. Vystoupí i uznávaní čeští varhaníci včetně Ireny Chřibkové, titulární varhanice u sv. Jakuba. Letošní jubilejní ročník je věnován přednímu českému varhaníkovi a skladateli Jiřímu Ropkovi. Posluchači se mohou těšit nejen na jeho hudební kompozice, ale především na známé a oblíbené skladby J. S. Bacha, který většinu své tvorby napsal právě pro varhany. Hrát se bude také J. B. Foerster, R. Schumann, A. Guilmant, C. Franck, L. Vierne a další.

Kamerová projekce na plátno, umístěné v přední části chrámové lodi, umožní publiku sledovat varhaníky při hře. Jedna ze tří kamer bude snímat pohyby nohou po pedálech, což při běžných koncertech není možné vidět.

Festival se koná s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Záštitu převzal primátor hlavního města Pavel Bém.

Předprodej vstupenek probíhá v síti prodejen TICKETPORTAL (www.ticketportal.cz), VIA MUSICA (www.viamusica.cz).

Svatojakubské Audite Organum (Poslouchejte varhany) bylo založeno Irenou Chřibkovou, titulární varhanicí u sv. Jakuba a vyhledávanou interpretkou světového formátu v roce 1996. Irena Chřibková postupně vytvořila několik pravidelných hudebních cyklů: Podzimní varhanní pondělky, Vánoční a Velikonoční koncerty a již zmíněný Mezinárodní varhanní festival. Bližší informace o programu a medailónky účinkujících najdete na www.auditeorganum.cz.

(Tisková zpráva)

dokončení ze strany 11

„Idealisované“ „Mariánské Nešpory“ od Claudia Monteverde trvají cca 2 hodiny, od Adama Michny z Ottradovic (také má několikery „Mariánské Nešpory“!) asi polovinu, tedy 1 hodinu, Haendlovy nešpory více než 4 hodiny. Vidíme, že šlo o cosi, co bychom dnes mohli nazvat například „Zbožným Koncertem“. Nešpory skutečně vykonaly v dějinách křesťanství veliké misijní dílo, a to nejen jako čistě bohoslužebný akt, ale i jako akt estetický a výchovný. Proto i pro nás mohou být zajímavou cestou, jak hledat cestu (Muzika sama je jen cestou, nikoliv cílem!) dál, výš, jak se při tom poučit, naučit se nějaké motorické dovednosti, dobře se přitom pobavit, podělit se o radost z práce s někým, kdo nám naslouchá, přitom rozjímat a pomodlit se. To není málo, takhle všechno najednou!

Jak tedy na to? V Želivě, velmi zajímavém, krásném a duchovně plném, povzbuzivém místě se týden budeme věnovat studiu „Mariánských nešpor“ od Claudia Monteverde z roku 1610 a na konci týdne je jednou nebo vícekrát

provedeme na koncertu. Půjde o práci velmi soustředěnou, houževnatou, týden je jistě velmi krátká doba k přípravě takového náročného cyklu „náhodně“ sebranou skupinou interpretů. Na straně druhé nejsme opravdu vázáni a nuceni provést nešpory celé, na úkor kvality, můžeme zkracovat, zjednodušovat, nahrazovat atd. Proto hledáme zpěváky sólisty zpívající pochopitelně i se sborem, sboristy do všech hlasových skupin, pokud možno dobře čtoucí noty, dále instrumentalisty hrající na dobové nástroje: cinky, flétny (ale jenom, prosíme, ne à la „Pražská píšťalka“!:-), violy (přednost mají stylově správnější „da braccio“, tedy z houslové rodiny!), barokní či renesanční trombony, dulciany, a z akordických nástrojů harfy, loutny či theorby s hráčem, který by byl stejně jako varhaník schopný hrát generálbas z jednoho – basového, číslovaného řádku.

Michael Pospíšil

UČEDNÍCI - MOJŽÍŠ

Folkové pásmo o životě starozákonního patriarchy Mojžíše. Reedice nahrávky, která vyšla původně na magnetofonové kazetě v roce 1991.

Vydavatel Rosa Music, cena 200 Kč
Josef Hrubý, Jiřina Hrubá, Jana Drábková, Petr Drábek, Daniel Černín
<http://www.ucednici.cz>

XXI. FESTIVAL FORFEST CZECH REPUBLIC

Mezinárodní festival současného umění s duchovním zaměřením

– Kroměříž
– Olomouc
18. - 28. 6. 2010

pátek 18/6

Zahajovací koncert festivalu FORFEST
Floralada Sacchi /Itálie/ – harfa
20.00 – Mozarteum, Olomouc

sobota 19/6

Stella Maris Sirben /Francie/ – soprán
František Vaníček /CZ/ – varhany
koncert duchovní hudby českých
a francouzských skladatelů
20.00 – Dóm sv. Václava v Olomouci

neděle 20/6

Quasar's Ensemble /Slovensko/
Tristan Murail, Luciano Berio, Ivan Buffa ad.
20.00 – Sněmovní sál Arcibiskupského zámku v Kroměříži

pondělí 21/6

Ilija Zeljenka /Slovensko/ – autorský koncert
17.30 – Galerie u Artuše, Kroměříž

úterý 22/6

Milan Slavický /CZ/ – autorský koncert
16.00 – Chrám sv. Jana Křtitele, Kroměříž

úterý 22/6

slavnostní koncert k 700. výročí
kroměřížského chrámu sv. Mořice
Pěvecký sbor Konzervatoře Evangelické
Akademie Olomouc
František Fiala /CZ/ – varhany
Robert Hejnar, Henryk M. Górecki
20.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

středa 23/6

Josef Rut /CZ/ – autorský koncert
16.00 – Chrám sv. Jana Křtitele, Kroměříž

čtvrtek 24/6

Alois Piňos /CZ/ – autorský koncert
16.00 – Chrám sv. Jana Křtitele, Kroměříž

čtvrtek 24/6

Max Stern /Izrael/ – autorský koncert
Rebecca Rust /USA/ – violoncello
Friedrich Edelmann /Německo/ – fagot
„Písně – modlitby“, duchovní skladby
20.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

pátek 25/6

Jan Hanuš /CZ/ – autorský koncert
16.00 – Chrám sv. Jana Křtitele, Kroměříž

sobota 26/6

Josef Adamík /CZ/ – autorský koncert
16.00 – Chrám sv. Jana Křtitele, Kroměříž

sobota 26/6

Miloslav Ištván Quartet /CZ/
Miloslav Ištván, Arne Linka, Jana Vorošová
20.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

neděle 27/6

Ensemble Konvergence Praha /CZ/
Ondřej Štochl, Tomáš Pálka, Albert Breier
14.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

neděle 27/6

Komorní orchestr BERG Praha /CZ/ a sólisté
Petr Pokorný, Pavel Zemek, Josef Adamík,
Jaroslav Šťastný
20.00 – Mozarteum, Olomouc

pondělí 28/6

závěrečný koncert festivalu FORFEST
Nao Higano /Japonsko/ – soprán
Marek Vrábel /CZ/ – varhany
Petr Eben, Ivan Parík, Henryk M. Górecki
20.00 – Chrám sv. Mořice v Kroměříži

Kontakt: Artistic Initiative - FESTIVAL FORFEST CZECH REPUBLIC, Kojetínská 1425, 767 01 KROMĚŘÍŽ,
tel./fax: +420-573 341 316, e-mail: forfest@quick.cz – www.forfest.cz

DRAMATURG KAREL KRAUS

Dramaturg, teatrolog a překladatel Karel Kraus v lednu oslavil 90. narozeniny. V nově vydaném časopise České křesťanské akademie Universitas 2/2010 s ním rozmlouval Vladimír Petkevič a Vladimír Roskovec. Kromě svého životního osudu a zkušenostech vzpomíná na dobu, kdy jako chlapec chodil s otcem po pražských kostelích:

„Jednou jsme vstoupili do gotického chrámu benediktinského kláštera v Emauzích. Dotkla se nás krásná, liturgicky bohatá bohoslužba a nádherný zpěv. Až později jsem se dozvěděl, že je to gregoriánský chorál. Jeden výjev, spíš záběr z té bohoslužby v Emauzích vidím podnes: je to jedna lokalizovaná a zřetelná představa, která mi z našeho chození po kostelích utkvěla. Ostatní mi splývá v jakémsi povšechném dojmu. Do Emauz jsme se pak vracovali častěji, bez domluvy, v tichém srovnání. Dnes tuším, co mě asi zaujalo. Proti apodiktickým poučkám školního katechismu té doby, proti handrkování s hodným, ale málo charismatickým profesorem náboženství, stál tu najednou nepoznaný prožitek posvátného dění. Zasáhlo celého člověka. Něco v samé podstatě jiného než snaha o zkroušenost nebo ušlechtilé vzepětí mysli. Z formálního pohledu souhra všechny smysly zasahujících podnětů, silně působící inscenace... Ale co do účinku chvíle skutečného povznesení, nečekaný průlom do jiné, významnější, ve všednosti nepoznané polohy, pocit přítomnosti něčeho, čemu jsme vydáni. Byl to nepochybně silný zážitek, rád jsem si ho při dalších návštěvách Emauz připomínal...“

V r. 2001 vydala Divadelní ústava Krausovu knihu esejů, kritik a analýz „Divadlo ve službách dramatu“, jež vznikaly během šesti desetiletí jeho práce, v níž od mládí zkoumá výsadní možnost divadla, především schopnost uskutečnit drama jako před očima diváka se dějící lidský příběh, který je "pradávným objevem, jak artikulovat nejnaternější zkušenost lidí, jak ji jedním a řečí postav zprůhlednit, zpřístupnit našemu porozumění a objevit v ní smysl.“

Perspektivy 5/2010 (příloha Katolického týdeníku) uveřejnily obsáhlý článek a vzpomínky pod názvem „Karel Kraus devadesátiletý“

<http://www.katydz.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=7010>

Kdyby byla kancelář SDH ve věži otevřená i v neděli dopoledne, mohli byste dole v kostele sv. Vojtěcha pana Krause potkat na mši svaté. K narozeninám mu přejeme Boží přízeň!

jř

Odpověď

Z redakční pošty

Cítím povinnost reagovat na dopis „Nesouhlasím“, především proto, že z něj cítím, kromě určité dobré vůle, ale i oploštění významu – „duchovní hudby“.

Text, na který reaguje pisatelka dopisu, je vzat z mých příspěvků, které jsem uváděla z pléna - na konferenci o liturgické hudbě. Jednalo se tedy o liturgickou hudbu. Liturgická hudba splňuje velmi významnou duchovní úlohu. Jedno z témat, které jsem uváděla – „sexuelní hudba a kytara“ - je podloženo výpověďmi černochů, kteří byli účastníky muzikoterapie a sdělovali mi význam těchto rytmů v jejich hudbě, potažmo v jazzové hudbě, tak, jak oni ji autenticky vnímají.

V mých příspěvcích nebylo toto téma jediné - poukázala jsem také na hudbu, jako fenomén, který modifikuje mozkové vlny a stav vědomí. Proto určitá hudba může negativně ovlivňovat psychickou stabilitu jedince a jeho schopnost se zodpovědně rozhodovat. Dále hudba od pradávna bývá a bývá využívána jako fenomén ovlivňující vědomí, a to za účelem navázání komunikace s transcendentem, ale způsobem cizím katolickému pojetí.

Proč jsem uváděla tyto příklady? Proto, abych zdůraznila, že liturgická hudba je duchovní. A je nutné, aby se uchovalo její otevření se tomuto duchu. Duchu katolické Církve. Určitá hudba ale může vyvolávat i stavy extrémního vypětí člověka - transovní stavy a stavy hyperlucidity, které právě jsou užívány v některých pohanských kultech a v magii. Významně se užívá i sexuelních obsahů. Duchovní rozměr hudby je proto velmi vážná otázka.

Nárok na povahu „duchovnosti“ hudby je v liturgické hudbě, dle mého názoru, proto dominující. Primární otázkou by měla právě být, u liturgické hudby, její dimenze „duchovnosti“.

Nezažila jsem, že by hudba s kytarou při mši svaté, byla realizována ze zpěvníků, které by měly církevně schválený doprovod. Nevím, možná takový zpěvník existuje. Ovšem fakt je ten, že právě kytarové doprovody tamburiny, bicí a občas i zesilovací technika, (a zanedbatelné není i umístění kapel - zády k oltáři, nebo postavení kapel v presbytáři), realizují písně ze zpěvníku zřejmě ve vlastních úpravách skupin. Realizace písní je tedy spíše, tak jak to zažívám, nahodilá a odpovídá tlaku konzumní hudby. Můžeme se pak ptát, jestli a jak je nebo bude v liturgickém hudbě reali-

zován například rap.

Zastávám tento názor: Liturgickou hudbu by měl realizovat školený hudebník, který umí vystihnout duchovní povahu hudby - smysl pro posvátno - v součinnosti s magisteriem Církve. Církev je nejvyšším garantem toho, co v liturgii se říká a zní. Liturgická hudba je svébytným oborem.

Poznámka:

Hudba varhanní „nepovedená“, dle mého názoru, napáchá méně škody, než hudba, která nese jiného ducha, viz výše.

Muzikoterapii jsem zmínila pro svědectví toho, že hudba může být použita jako fenomén reprezentující duševní zdraví či psychopatologii, nebo defekt - kdy extrémní polohy lidské psychiky v transu... mohou vést až ke smrti jedince. Muzikoterapie je vlastním oborem a není ani hudební pedagogikou, ani si nedělá nárok se vměšovat do oboru liturgické hudby, může být ale k zmíněným oborům kooperující v mezioborovém dialogu. (Více o muzikoterapii a další diskuse na toto téma je možné na evropská muzikoterapie.org.)

Otázka liturgické hudby je, pro mne, otázkou vlastního svébytného oboru a výzkumu.

Děkuji,

Mgr. Jitka Pejřimovská

OCENĚNÍ JAROSLAVA ELIÁŠE

Na cyrilometodějské národní pouti na Velehradě bude našemu milému předsedovi Jaroslavu Eliášovi uděleno děkované uznání ČBK jako ocenění jeho „dosavadního obětavého a hodnotného úsilí o rozvoj chrámové hudby v rámci činnosti Společnosti pro duchovní hudbu“.

Radujeme se a blahopřejeme.

NOVÍ KANOVNÍCI METROPOLITNÍ KAPITULY

V den poutní slavnosti sv. Víta byli pražským arcibiskupem Dominikem Dukou v katedrále uvedeni dva noví kanovníci Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Stalo se tak při slavnostních nešporách, kde hlasy kanovníků podpořila pražská virtuální chorální schola posílená pražským katedrálním sborem.

Novými kanovníky se stali **JCLic. Ondřej Pávek**, dómský farář a **Mgr. Jan Gerndt**, farář Římskokatolické farnosti u kostela Všechny svatých v Praze – Uhřetěvesi, oba činní jako církevní právníci při Metropolitním církevním soudu Arcidiecéze pražské a oba milovníci zpěvu a zpěváci.

Pražská virtuální chorální schola je volné sdružení zpěváků-choralistů, kteří zpravidla působí při liturgické službě někde jinde, avšak dělají jim dobře jednou či dvakrát za měsíc se sejít při modlitbě nešpor. Schola má mnoho desítek členů, z nichž přijde ten, kdo má zrovna čas, takže složení je proměnlivé a nikdy nelze dopředu odhadnout. Noty k samostudiu jsou zveřejňovány na webu <http://choral.sdh.cz> a informace jsou šířeny prostřednictvím mailové konference. Vrcholným vystoupením virtuální scholy byly nešpory se Svatým otcem v září loňského roku. Pokud má někdo zájem stát se členem, což obnáší pouze to, že bude dostávat mailem pozvánky a ostatní bude na něm, nechtě napíše na jiku@sdh.cz.

Tentokrát byly nešpory „vylepšeny“ o hymnus *Te Deum laudamus* (kdy si ho můžete zazpívat!) a zpěv hymnu *Veni Creator Spiritus* při průvodu do presbytáře. Což se v reálném čase ukázalo poněkud dobrodružným podnikem, protože začít zpívat „una voce“ za chůze a roztažení přes polovinu katedrály se ukázalo obtížnějším, než by se mohlo zdát, takže nám trvalo dvě sloky, než jeden každý (podle toho jestli šel vpředu nebo vzadu) přišel na ten figl, jak na to. Ale dále už jsme působili veskrze důstojně.

-JiKu-

RICCARDO MUTI KRITICKY
O ÚROVNI HUDBY A ZPĚVU
V ITALSKÝCH FARNOSTECH

Itálie. Světznámý italský dirigent milánské La Scala, Riccardo Muti, napsal předmluvu ke knize textů a promluv Josepha Ratzingera – Benedikta XVI. *Lodate Dio con arte* (Venezia, Marcianum Press), které jsou věnovány umění a především hudbě a zpěvu. Muti v předmluvě knihy píše, že „papež má pravdu, když při různých příležitostech poukazuje na nízkou úroveň hudby, zejména hudby a zpěvu, které se zpívají v kostelech během posledních desetiletí, zvláště v Itálii.“ „Příčinou tohoto stavu – pokračuje – je dále italský dirigent – je nedostatečné hudební vzdělání. To co je nabízeno ve školách, je zcela nedostačující. Vedlejší nebo dodatečné vzdělávací aktivity jsou určeny jen několika šťastlivcům. Ve farnostech, alespoň v Itálii, je pak výchova křesťanů ke zpěvu jednou z posledních pastoračních starostí našich farářů a možná i našich biskupů. Jsem proto opravdu vděčný papeži, že obrací pozornost na hudbu a vrací jí její místo uvnitř církve i mimo ni.“ píše mimo jiné Riccardo Muti v předmluvě k nové knize textů Josepha Ratzingera-Benedikta XVI. pojednávajících o hudbě a zpěvu „Chvalte Boha uměním“, která obsahuje příležitostně promluvy na téma hudby a liturgie. Profesor Papežské salesiánské univerzity, sám hudební skladatel, don Massimo Palombella, ji komentuje:

„Základní myšlenkou této publikace, ale konec konců všech spisů Josepha Ratzingera, je podle mého názoru to, že každá liturgická reforma, kterou církev uskutečnila vředycky zahrnuje ty předešlé, takže náš přístup nemůže být vylučovací, ale vředycky musí synteticky zahrnovat ty předešlé. To je první fakt. A potom, všechno se sbíhá v pojmu liturgie, v rámci eklesiologického pojmu. Výzva Druhého vatikánského koncilu tedy zásadně a primárně není výzvou něco odejmout nebo přidat, ale opětovně všechno pochopit v rámci eklesiologie, která nám v tom radí. A v tomto porozumění se pak všechno stává velkou kulturní výzvou.

Umělecký jazyk má schopnost jít dále než pouhé mluvené slovo, dotýká se samotné základní struktury Zjevení, která se nevyčerpává jenom v řeči, ale vychází vstříc tomu, co slovo nemůže vyjádřit a vyjadřuje se tudíž plastickým jazykem, který – jak říká často Joseph Ratzinger ve své knize – otevírá nebe, proráží nebesa.“

RaV (mig)

IV. ročník

arte musica a římskokatolická farnost Jiříkov

Mezinárodního varhanního festivalu

Pod záštitou Senátora Parlamentu České republiky Ing. Jaroslava Sykáčka

VARHANNÍ DUCHOVNÍ HUDBA
VE FILIPOVĚ

GEISTLICHE ORGELMUSIK IN FILIPPSDORF

2010

4. 7. 2010	AKADEMICKÝ SBOR - zpěv (Něm./Žitau, Gärnitz)
	NEITHARD BETHKE - varhany (Německo/Žitau)
11. 7. 2010	TOMÁŠ FLÉGR - varhany (Nizozemí/Utrecht)
18. 7. 2010	PETR ČECH - klarinet (ČR/Mariánské Lázně)
	LENKA ČECHOVÁ - varhany (ČR/Mariánské Lázně)
25. 7. 2010	ROBERT HUGO - varhany (ČR/Praha)
1. 8. 2010	LUCIE HÚLOVÁ - housle (ČR/Praha)
	MARTIN SEDLÁK - violoncello (ČR/Praha)
	DANIELA KADLECOVÁ - varhany (ČR/Praha)
8. 8. 2010	THOMAS SAUER - varhany (Německo/Berlin)
15. 8. 2010	MARIE SEDLÁKOVÁ - soprán (ČR/Praha)
	JÍŘINA MAREŠOVÁ - varhany (ČR/Praha)
22. 8. 2010	PIERRE ZEVORT - varhany (Francie/Paris)
29. 8. 2010	JAN VERNER - trubka (ČR/Praha)
	VLADIMÍR ROUBAL - varhany (ČR/Praha)

Každou neděli / jeden Sonntag 14:00 hodin / Uhr

4.7. - 29.8.2010

Bazilika Panny Marie - Filipov
Marien Basilika - Filippendorf

Vstup volný/Eintritt frei

Benedikt XVI. na závěr koncertu ruské hudby:

At' Evropa dýchá oběma plícemi

Vatikán. V aule Pavla VI. se dnes v podvečer konal výjimečný koncert, který věnoval patriarcha Moskvy a celé Rusi Kirill papeži Benediktu XVI. u příležitosti jeho narozenin a pátého výročí jeho zvolení na Petrův stolec. Koncert byl vyvrcholením „Dnů ruské kultury a spirituality ve Vatikánu“, pořádaných

moskevským patriarchátem, papežskou radou pro jednotu křesťanů a papežskou radou pro kulturu. Ruský národní orchestr, Moskevský synodální sbor a Petrohradský dechový orchestr provedly ukázky z děl Musorgského, Rimského-Korsakova, Čajkovského a Rachmaninova a na závěr také premiéru symfonie, kterou napsal volokolamský metropolita Hilarion Alfějev, předseda oddělení pro vnější vztahy moskevského patriarchátu, který byl ve Vatikánu přítomen spolu s delegací patriarchátu a představiteli vlády Ruské federace.

Moskevský patriarcha adresoval při té příležitosti Svatému otci osobní poselství, ve kterém poukazuje na „hudbu jakožto zvláštní jazyk, který umožňuje sdílení našich srdcí. Hudba je schopna předat citění lidské duše i duchovní stavy, které slova popsat nedovedou. Pro pochopení národa - píše dále patriarcha Kirill - je třeba naslouchat jeho hudbě.“

Po skončení koncertu Benedikt XVI. poděkoval patriarchovi, metropolitovi Hilarionovi a všem hudebníkům a organizátorům a mimo jiné také řekl:

„Právě v liturgii a z liturgie vyvěrá a vychází velká část umělecké kreativity ruských hudebníků, která uvádí do života mistrovská díla, která by si zasloužila, aby je západní svět lépe poznal.

Měli jsme dnes to potěšení slyšet ukázky velkých ruských umělců 19. a 20. století, jako Musorgskij, Rimskij-Korsakov, Čajkovskij a Rachmaninov. Tito skladatelé, a ten poslední zvláště, dovedli zhodnotit bohaté liturgicko-hudební dědictví ruské tradice, kterou znovu zpracovali a sladili s modernějšími hudebními motivy a zkušenostmi Západu. Domnívám se, že v těchto šlépějích se ubírá také dílo metropolity Hilariona.

V hudbě se tedy do jisté míry přibližuje útěcha, dialog a soulad mezi Východem a Západem, jakož i mezi tradicí a moderností. Právě na tuto analogickou, jednotící a harmonickou vizi pomýšlel ctihodný Jan Pavel II., když - inspirován Vjačeslavem Ivanovičem Ivanovem - používal obraz „obou plí“, jimiž je třeba znovu začít dýchat, aby bylo dosaženo nového vědomí hlubokých a společných kulturních a náboženských kořenů evropského kontinentu, bez nichž by se dnešní Evropa ocitla bez duše nebo by v každém případě byla poplatná reduktivnímu a částečnému vidění. Právě této problematice bylo věnováno včerejší sympozium, organizované moskevským patriarchátem a radami pro podporu jednoty křesťanů a pro kulturu na téma: »Pravoslavní a katolíci v dnešní Evropě. Křesťanské kořeny a společné kulturní dědictví Východu a Západu.«

Jak jsem již několikrát podotknul, současné kultuře a zejména té evropská hrozí amnézie, zapomnění a promarnění mimořádného dědictví vytvořeného a inspirovaného křesťanskou vírou, která představuje podstatnou kostru evropské kultury a nejenom její. Křesťanské kořeny Evropy jsou totiž tvořeny nejenom náboženským životem a svědectvím mnoha generací věřících, ale také nedocenitelným kulturním a uměleckým pokladem, jenž je chloubou a cenným zdrojem národů a zemí, v nichž křesťanská víra ve svých rozmanitých výrazech vedla dialog s kulturami a uměními, oživovala je a inspirovala, a jako žádná jiná usnadňovala a prosazovala kreativitu i lidský talent. I dnes jsou tyto kořeny živé a plodné na Východě i Západě a mohou, ba mají inspirovat nový humanismus, nové období autentického lidského pokroku, aby účinně odpověděly na četné a někdy klíčové výzvy, s nimiž se naše křesťanské komunity a naše společnosti musejí vyrovnávat. První z nich je sekularizace, která nejenom podně-

cuje k přehlížení Boha a jeho plánu, ale nakonec vede i k popření samotné lidské důstojnosti, neboť směřuje ke společnosti řízené pouze egoistickými zájmy.

Dejme znovu Evropě dýchat plnými plícemi, vraťme duši nejenom věřícím, ale všem národům kontinentu, prosazujme důvěru a naději, zakořeněné v tisícileté zkušenosti křesťanské víry! V této chvíli nemůže chybět důsledně, velkoryse a odvážně svědectví věřících, abychom mohli společně hledět do budoucnosti, v níž svoboda a důstojnost každého muže a ženy budou uznány jako základní hodnoty a bude doceněna otevřenost pro Transcendentno a zkušenost víry jako konstitutivní dimenze osoby.

V ukázce z Musorgského, nazvané Anděl zvěstoval, jsme slyšeli slova, která anděl pronesl k Marii a tedy i k nám: „Národy, radujte se!“ Motiv radosti je zřejmý: Kristus vstal z mrtvých, byl vzkříšen. Drazí bratři a sestry, radost vzkříšeného Krista nás oživuje, dodává nám odvahu a je nám oporou na naší cestě křesťanské víry a svědectví, aby nabídla pravou radost a pevnou naději světu, aby poskytla platné motivy důvěry a pevné naděje lidstvu, národům Evropy, kterou světuji mateřské a mocné přímlyvě Panny Marie. Еще раз благодарю Патриарха Кирилла, митрополита Илариона, российских гостей, оркестр, хоры, организаторов и всех присутствующих. (Znovu děkuji patriarchovi Kirillovi a metropolitovi Hilarionovi, ruským představitelům, orchestru, sboru, organizátorům a všem přítomným.) Ať na vás a na vaše drahé Pán sešle hojnost požehnání.“

To je podstatná část promluvy Benedikta XVI. na závěr koncertu ruské hudby ve Vatikánu.

(mig)

Převzato z <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=12842>